THUCYDIDEA.

II.

Scribarum errores et sciolorum emblemata in libro I.

(Continuantur e Mnemosyne vol. XI. *p.* 221.)

Multo gravius quam plerique opinantur Thucydideum κτῆμα ἐςαεί et scribae dormitantes et scioli interpolantes corruperunt. Saepius utraque labes coniuncta est et unius aut alterius vocabuli corruptelam interpolatio est consecuta. Ex omni genere specimina quaedam dabo ex primo libro depromta, reliqua ex caeteris libris alio tempore daturus.

Intelligi non potest locus Thucydidis in libri I. cap. 1. his verbis conceptus: τὰ πρὸ αὐτῶν καὶ τὰ ἔτι παλαιότερα σαφῶς μὲν εὑρεῖν διὰ χρόνου πλῆθος ἀδύνατα ἦν· ἐκ δὲ τεκμηρίων ὧν ἐπὶ μακρότατον σκοποῦντί μοι πιςεῦσαι ξυμβαίνει οὐ μεγάλα νομίζω γενέσθαι οὔτε κατὰ τοὺς πολέμους οὔτε ἐς τὰ ἄλλα. Nihil sani et certi affertur ad enucleandam rationem compositionis ὧν σκοποῦντί μοι πιςεῦσαι ξυμβαίνει, neque apte inter se componuntur haec: *ex argumentis indiciisque,* quibus credo, *exigua fuisse arbitror.* Si quis quid ex indiciis et argumentis collegisse se scribit, inepte addit se iis argumentis *habere fidem.* Quid multa? Dicam breviter quid ipse ex diligenti verborum Thucydidis consideratione collegerim. Veterem scribae errorem secuta est interpolatio: itaque correcto vitio additamentum ultro excidet. Thucydides non dederat ΩΝ ἐπὶ μακρότατον, sed ΩΣ ἐπὶ μακρότατον σκοποῦντί μοι πιςεῦσαι ξυμβαίνει, quo semel reperto simul apparet νομίζω insiticium

esse. *Σκοπεῖν ὡς ἐπὶ μακρότατον* est *res quam maxime a nostra aetate remotas spectare et considerare*, id est *quam maxime fieri potest rerum antiquarum statum et conditionem indagare et perscrutari*, et *quam vetustissimam rerum memoriam inquirendo repetere*. *Ἐπὶ μακρότατον* quod proprie de loci intervallo dicitur quo quis longissime progressus esse dicitur, transfertur ad rerum praeteritarum inquisitionem, et quemadmodum Thucydides *ὡς ἐπὶ μακρότατον σκοπεῖν* dixit, sic Herodotus crebro usurpavit *ὅσον ἐπὶ μακρότατον ἱϛορέειν* vel *ἀκοῇ ἐξικέσθαι*, veluti II. 34: *ἐπ' ὅσον μακρότατον ἱϛορεῦντα ἦν ἐξικέσθαι*, et IV. 16: *ὅσον μὲν ἡμεῖς ἀτρεκέως ἐπὶ μακρότατον οἷοί τ' ἐγενόμεθα ἀκοῇ ἐξικέσθαι*, et IV. 192: *ὅσον ἡμεῖς ἱϛορέοντες ἐπὶ μακρότατον οἷοί τ' ἐγενόμεθα ἐξικέσθαι*. Rectissime nunc apud Thucydidem inter se opponuntur *σαφῶς μὲν εὑρεῖν ἀδύνατα ἦν* et *ἐκ δὲ τεκμηρίων — σκοποῦντί μοι πιϛεῦσαι ξυμβαίνει οὐ μεγάλα γενέσθαι*. *Certum* quod sit reperiri posse negat, sed ex indiciis quibusdam argumentisque *se credere* dicit res Graecorum antiquissimas tenues et exiguas fuisse. Simplicissima sententiae forma haec est: *τὸ μὲν σαφὲς οὐκ οἶδα, πιϛεύω δὲ ὡς ἐπὶ μακρότατον σκοπῶν οὐ μεγάλα γενέσθαι*, sed exquisitius dictum substituit: *ὡς ἐπὶ μακρότατον σκοποῦντί μοι πιϛεῦσαι ξυμβαίνει οὐ μεγάλα γενέσθαι*, quod significat plane idem. Ubi semel ΩC in ΩN corruptum fuit, nescio quis de suo inseruit *νομίζω* et sic factum est ut locus intelligi prorsus non posset, et nascerentur durissimae et confragosae interpretationes, quibus perinde Thucydides et eruditi interpretes torquebantur.

Non est integra scriptura loci Thucydidei I. 4. fin. *ἀλλὰ καὶ ταύτην τὴν ϛρατείαν θαλάσσῃ ἤδη πλείω χρώμενοι ξυνῆλθον*, nam nullo iure statuunt homines docti *τὴν ϛρατείαν ξυνῆλθον* idem esse atque *τὴν ϛρατείαν ξυνελθόντες ἐποιήσαντο*. Verum hoc esset si *ϛρατείαν ἔρχομαι* pro *ποιοῦμαι* Graece dici posset. Certo et frequenti usu verbum *ἐξέρχομαι* cum suo nomine *ἔξοδος* usurpatur pro *ϛρατεύομαι* et *ϛρατεία*. Hinc factum est ut promiscue omnes dicerent *ἐξιέναι ἔξοδον*, *ϛρατεύεσθαι ϛρατείαν* et *ἐξιέναι ϛρατείαν*, quia inter *ἔξοδον* et *ϛρατείαν* nihil prorsus intererat discriminis. Huius rei obser-

vatione adiutus unusquisque perinepto additamento liberare poterit locum Demosthenis in oratione περὶ τοῦ ϛεφάνου pag. 259, 20: μυρία τοίνυν ἕτερα εἰπεῖν ἔχων παραλείπω, ναυμαχίας, ἐξόδους πεζάς, ϛρατείας καὶ πάλαι γεγονυίας καὶ νῦν ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν, ἃς ἁπάσας ἡ πόλις τῆς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐλευθερίας καὶ σωτηρίας πεποίηται. Quoniam certum est ἐξόδους et ϛρατείας prorsus idem esse, et ἐξόδους omnes esse πεζάς, Graeculo reddemus suum πεζὰς ϛρατείας, quod olim ad ἐξόδους in ora libri adscripserat. Adscripsi et reliquam loci partem ut contrarii generis mendum eximam. Pro τῶν ἄλλων Ἑλλήνων in omnibus libris praeter egregium Parisinum S legitur τῶν ἄλλων ἕνεχ' ἑλλήνων vel τῶν ἄλλων ἑλλήνων ἕνεκ'. Auctore optimo libro Dindorfius ἕνεχ' expulit, sed sic genitivi τῆς ἐλευθερίας καὶ σωτηρίας non habent unde pendeant. Periit praepositio, cuius sigla indoctos scribas fefellit. Emendandum est: ἃς ἁπάσας ἡ πόλις (ὑπὲρ) τῆς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐλευθερίας καὶ σωτηρίας πεποίηται. Dicebant igitur promiscue ἐξελθεῖν ἔξοδον et ἐξελθεῖν ϛρατείαν, ut apud Aeschinem περὶ παραπρεσβείας § 168: πρώτην δ' ἐξελθὼν ϛρατείαν — οὕτως ἠγωνισάμην ὥϛε ὑπὸ τῶν ϛρατηγῶν ἐπαινεῖσθαι, et apud Demosthenem p. 1353, 25: οὐκ ἐξελθὼν ἐκείνην τὴν ϛρατείαν γραφεὶς ἀϛρατείας ἥλω, et aliis locis. Ex his igitur manifestum est quid scribere debuerit Thucydides quum vellet dicere ταύτην τὴν ϛρατείαν κοινὴν ἐποιήσαντο, nempe ταύτην τὴν ϛρατείαν ξυνεξῆλθον pro ξυνῆλθον. Saepe videbis praecedens ξυν sequens εξ absorbere. Nihil addo praeter locum Thucydidis I. 15: ἐκδήμους ϛρατείας ἐπ' ἄλλων καταϛροφῇ οὐκ ἐξῄεσαν οἱ Ἕλληνες. οὐ γὰρ ξυνεϛήκεσαν πρὸς τὰς μεγίϛας πόλεις ὑπήκοοι, οὐδ' αὖ αὐτοὶ ἀπὸ τῆς ἴσης κοινὰς ϛρατείας ἐποιοῦντο, κατ' ἀλλήλους δὲ μᾶλλον ὡς ἕκαϛοι οἱ ἀϛυγείτονες ἐπολέμουν. Vides apud Thucydidem quoque promiscue dici ἐξιέναι ϛρατείαν et ϛρατείαν ποιεῖσθαι, itaque idem est κοινὴν ϛρατείαν ποιήσασθαι et ϛρατείαν ξυνεξελθεῖν. Pro ξυνῄεσαν dedisse Thucydidem constanti Atticorum omnium usu ξυνῆσαν paucos hodie superesse arbitror qui negent, et qui olim negabant solis nitebantur Codicum scripturis Graeculorum temeritate corruptis. Praeterea pro κατ' ἀλλήλους — ἐπολέμουν plane necessarium est πρὸς ἀλλήλους emendare,

ut est I. 1. ὡς ἐπολέμησαν πρὸς ἀλλήλους, et I. 18. ἐπολέμησαν μετὰ τῶν ξυμμάχων πρὸς ἀλλήλους, et ubi non? Praepositionum siglae ab indocto scriba confusae sunt, ut alibi sexcenties.

Vitium simul et emblema apud Thucydidem I. 6. alias iam ostendi. Editur ἐν τῷ Ὀλυμπιακῷ ἀγῶνι διαζώματα ἔχοντες [περὶ τὰ αἰδοῖα] οἱ ἀθληταὶ ἠγωνίζοντο καὶ οὐ πολλὰ ἔτη ἐπειδὴ πέπαυται. Supervacanea verba περὶ τὰ αἰδοῖα expungenda esse et pro πέπαυται corrigendum πέπαυνται admonuimus alibi. Quod post pauca sequitur καὶ διεζωσμένοι τοῦτο δρῶσι, multum me movet Aelii Dionysii auctoritas ἐν τοῖς Ἀττικοῖς Ὀνόμασιν ita annotantis (apud Photium in v. Σέσωται): Σέσωται καὶ σεσωμένος οἱ παλαιοὶ ἄνευ τοῦ σ· καὶ διεζωμένοι Φησὶ Θουκυδίδης· οἱ δὲ νεώτεροι σέσωσμαι· ἐπ' ἐνίων ἁπλῶς παραλείπουσι τὸ σ, κεκλειμένον, πεπρημένον. Rectissime haec ab erudito ἀττικιςῇ observata esse arbitror, nisi quod κεκλημένον dederat pro κεκλειμένον. Quemadmodum ῥώννυμι ex se format ἔρρωμαι et ςρώννυμι ἔςρωμαι, sic ex ζώννυμι nascitur ἔζωμαι, διέζωμαι. Hinc ζῶμα fit ut ςρῶμα, χρῶμα, χῶμα, et contra ἄζωςος ut ἄρρωςος. In hisce omnibus utrum σ addendum sit an non sit ex analogia definiri et sciri non potest, dominatur usus, qui quum diversus fuerit standum est veterum Criticorum testimoniis, ubi scribae formas sibi inauditas ad pervulgatam aequalium consuetudinem accommodaverunt.

De Thucydidis loco I. 10. iam olim apud Veteres male intellecto: καίτοι Πελοποννήσου τῶν πέντε τὰς δύο μοίρας νέμονται, τῆς τε ξυμπάσης ἡγοῦνται καὶ τῶν ἔξω [ξυμμάχων] πολλῶν, dixi ad Hyperidis λόγον ἐπιτάφιον pag. 62. ubi ostendi quam male ipsi Veteres acceperint verba τῶν πέντε τὰς δύο μοῖρας, quasi revera Peloponnesus olim *in partes quinque* divisa fuisset. Praeterea manifestum, si quod aliud, emblema ξυμμάχων expunxi, namque hoc quidem dubium non est quin Spartani τῶν ἔξω ξυμμάχων non πολλῶν sed πάντων habuerint τὴν ἡγεμονίαν, et Thucydides dixerit τῶν ἔξω (τῆς Πελοποννήσου) πολλῶν ἡγοῦνται.

Confusa sunt *ὁμοίως* et *ὅμως* ut multis aliis locis sic etiam apud Thucydidem I. 20: *οἱ γὰρ ἄνθρωποι τὰς ἀκοὰς τῶν προγεγενημένων, καὶ ἢν ἐπιχώρια σφίσιν ᾖ, ὁμοίως ἀβασανίστως παρ' ἀλλήλων δέχονται.* Nihil significat h. l. *ὁμοίως* neque ulla instituitur comparatio, in qua *ὁμοίως* locum habere possit, namque nihili est quod nonnullis in mentem venit „voce *ὁμοίως* significare Thucydidem *tam patrias res quam externas perinde* temere credentibus accipi." Thucydides simplicissime et nota orationis forma scripserat *καὶ ἢν ἐπιχώρια σφίσιν ᾖ ὅμως ἀβασανίστως — δέχονται.* Deinde Thucydides ad hanc sive criminationem sive querelam probandam unum affert exemplum idque non admodum me iudice luculentum. *Ἀθηναίων γοῦν τὸ πλῆθος Ἵππαρχον οἴονται ὑφ' Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος τύραννον ὄντα ἀποθανεῖν*, nempe in eo errare populares suos criminatur quod Hipparchum *tyrannum fuisse* opinarentur, quum certum sit vim imperii fuisse penes Hippiam, qui Pisistrati filiorum natu maximus patri successisset. Is error utcumque levis Thucydidi tam gravis visus est ut eum non semel sed bis (I. 20 et VI. 54—58) copiose redargueret Errorem vulgarem disertius commemorat VI. 54. *Πεισιστράτου γὰρ γηραιοῦ τελευτήσαντος ἐν τῇ τυραννίδι, οὐχ Ἵππαρχος, ὥσπερ οἱ πολλοὶ οἴονται, ἀλλ' Ἱππίας πρεσβύτατος ὢν ἔσχε τὴν ἀρχήν*, deinde multis verbis argumentisque demonstrat Hippiam filiorum Pisistrati fuisse natu maximum, in qua re, si quid iudico, nimium diligenter et anxie excussit eam rem, in qua aliquis fortasse erat vulgi error, sed nemo eruditior et historiae peritior erraverat umquam. Herodotus enim illam rem in tam clara luce posuerat, ut nemo neque olim neque nunc de ea ambigere possit. Satis erit vel unum Herodoti locum describere ex libr. V. 55: *ἐπεὶ Ἵππαρχον τὸν Πεισιστράτου Ἱππίεω δὲ τοῦ τυράννου ἀδελφεὸν — κτείνουσι Ἀριστογείτων καὶ Ἁρμόδιος — μετὰ ταῦτα ἐτυραννεύοντο Ἀθηναῖοι ἐπ' ἔτεα τέσσερα οὐδὲν ἧσσον ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἢ προτοῦ.* Fuerit igitur in ea re aliquis vulgi error, de quo queritur Thucydides, at doctiores rem ipsam, ut erat gesta, recte et ordine tenebant. Quamquam ne vulgi quidem is erat error qui tam aspere castigaretur. Fama erat Hipparchum *τύραννον ὄντα* ab

Harmodio et Aristogitone occisum esse, et vulgo in conviviis ad lyram etiam ante Thucydidem ita cantabatur:

ἐν μύρτου κλαδὶ τὸ ξίφος φορήσω
ὥσπερ Ἁρμόδιος κἀριςογείτων
ὅτε τὸν τύραννον κανέτην
ἰσονόμους τ' Ἀθήνας ἐποιησάτην.

Negat Thucydides Hipparchum *τυραννῆσαι*, sed Hippiam: *Ἱππάρχῳ δὲ ξυνέβη — τὴν δόξαν τῆς τυραννίδος ἐς τὰ ἔπειτα προσλαβεῖν*, ut scribit V. 55. Res omnis ad unius vocabuli interpretationem recidet, unde apparebit Thucydidem *σκιαμαχεῖν*. Esto enim, vim omnem imperii penes Hippiam fuisse, num dubitabimus quin fratres Hipparchus et Thessalus eadem potentia in multis rebus fuerint usi et abusi? et propterea singuli non minus recte *τύραννοι* a populo habiti appellatique? Hinc *οἱ Πεισιςρατίδαι* et *ἡ Πεισιςρατιδῶν τυραννίς* in illorum temporum historia appellari solet. Alcmaeonidae apud Herodotum V. 62 dicuntur *a Pisistratidis in exilium acti*, *φεύγοντες Πεισιςρατίδας*, et passim in sqq. qui Athenas imperio regerent et oppugnarentur et expellerentur *οἱ Πεισιςρατίδαι* appellantur, quamquam summa imperii penes unum Hippiam foret. Iidem communi vocabulo *οἱ τύραννοι* dicebantur, ut apud Herodotum V. 64: *Κλεομένης δὲ ἀπικόμενος ἐς τὸ ἄςυ — ἐπολιόρκεε τοὺς τυράννους*, idque post Hipparchi caedem accidit quum solus Thessalus frater cum Hippia communem potentiam tueri satageret. Etiam nunc demonstrari potest Hipparchum haud secus atque Hippiam tyranni artibus ac potentia Athenis esse usum. Audi modo verba Herodoti VII. 6: *ἐξηλάθη γὰρ ὑπὸ Ἱππάρχου τοῦ Πεισιςράτου ὁ Ὀνομάκριτος ἐξ Ἀθηνέων*, et post pauca: *διὸ ἐξήλασέ μιν ὁ Ἵππαρχος πρότερον χρεόμενος τὰ μάλιςα.* Narrat Herodotus Hippiam in Asia rediisse in gratiam cum Onomacrito, quem Hipparchus olim patria eiecisset. Et dubitabimus eum recte *τύραννον* appellatum a populo fuisse, qui talia sine auctore fratre natu maiore perpetraret? Quid si ex ipso Thucydide ostendero omnes Pisistrati filios ac nepotes olim vulgo *τυράννους* fuisse dictos? Commemorat Thucydides VI. 59. elogium quod Lampsaci in monumento Archedicae inscriptum erat, quae Hippiae filia Lampsacenorum tyranno nupserat:

Ἱππίου Ἀρχεδίκην ἥδε κέκευθε κόνις,
ἣ πατρός τε καὶ ἀνδρὸς ἀδελφῶν τ' οὖσα τυράννων
παίδων τ' οὐκ ἤρθη νοῦν ἐς ἀτασθαλίην.

Si Hippiae filii, Archedicae fratres, omnes appellantur τύραννοι, rectius etiam Hipparchus, frater Hippiae, olim τύραννος appellari poterat et nihil errabat vulgus Atheniensium quum ita perhiberet Ἵππαρχον τύραννον ὄντα ὑφ' Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος ἀποθανεῖν. Quod non ita dicebant ut eum solum tyrannidem exercuisse aut natu maximum ex Pisistratidis fuisse, aut patri successisse arbitrarentur. Hoc populus curat scilicet. Nil nisi Hipparchum olim iniqua dominatione Athenas opprimentem a fortibus viris Harmodio et Aristogitone de medio sublatum esse praedicabant. Sic cantabant in epulis:

ἐν μύρτου κλαδὶ τὸ ξίφος φορήσω
ὥσπερ Ἁρμόδιος κἀριστογείτων
ὅτ' Ἀθηναίας ἐν θυσίαις
ἄνδρα τύραννον Ἵππαρχον ἐκαινέτην.

et:

ἀεὶ σφῷν κλέος ἔσσεται κατ' αἶαν,
φίλταθ' Ἁρμόδιος κἀριστογείτων
ὅτι τὸν τύραννον κανέτην
ἰσονόμους τ' Ἀθήνας ἐποιησάτην.

Sic statuae ex aere τοῖς τυραννοκτόνοις publice positae, sic summi honores decreti perpetui ipsis posterisque, quum Atheniensibus per Alcmaeonidas et Lacedaemonios libertatem adeptis occisus Hipparchus praeclarissimum facinus videbatur. Statuas Harmodio et Aristogitoni publice positas constat a Xerxe in Asiam deportatas esse et post longum exilium Athenas iussu Antiochi reportatas, vide Pausaniam in *Atticis* cap. 8. § 5. οὐ πόρρω δὲ ἑστᾶσιν Ἁρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων οἱ κτείναντες Ἵππαρχον. — Ξέρξου δὲ ὡς εἷλεν Ἀθήνας ἀπαγαγομένου καὶ τούτους ἅτε λάφυρα κατέπεμψεν ὕστερον Ἀθηναίοις Ἀντίοχος. Et caeteri honores habiti et statuae illae positae sunt τοῖς τυραννοκτόνοις, τοῖς τὸν τύραννον ἀπεκτονόσιν, quod si vulgari sensu acceperis neque ad historicorum severitatem exegeris nihil causae esse videbis cur ex ea re Thucydides tam criminose colligeret ὅτι οἱ ἄνθρωποι τὰς ἀκοὰς τῶν προγεγενη-

μένων καὶ ἣν ἐπιχώρια σφίσιν ᾖ ὅμως ἀβασανίστως παραδέχονται. Venio nunc ad ipsa Thucydidis verba, in quibus aliquid fraudis subesse suspicor. Thucydides postquam dixit *Ἀθηναίων τὸ πλῆθος Ἵππαρχον οἴονται ὑφ' Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος τύραννον ὄντα ἀποθανεῖν*, continuo ita pergit: *καὶ οὐκ ἴσασιν ὅτι Ἱππίας μὲν πρεσβύτατος ὢν ἦρχε τῶν Πεισιστράτου παίδων, Ἵππαρχος δὲ καὶ Θεσσαλὸς ἀδελφοὶ ἦσαν αὐτοῦ. ὑποτοπήσαντες δέ τι ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ παραχρῆμα Ἁρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων ἐκ τῶν ξυνειδότων σφίσιν Ἱππίᾳ μεμηνῦσθαι, τοῦ μὲν ἀπέσχοντο ὡς προειδότος, βουλόμενοι δὲ πρὶν ξυλληφθῆναι δράσαντές τι καὶ κινδυνεῦσαι τῷ Ἱππάρχῳ περιτυχόντες — ἀπέκτειναν.* Mirificam oppositionem vides in his *ὅτι Ἱππίας μὲν πρεσβύτατος ὢν ἦρχεν, Ἵππαρχος δὲ καὶ Θεσσαλὸς ἀδελφοὶ ἦσαν αὐτοῦ.* Saltem addidisset *νεώτεροι.* Nunc dicitur populus Atheniensium vulgo nescivisse Hippiae Hipparchum et Thessalum fratres fuisse. Verum non illa inter sese Thucydides opposuerat, sed haec: Hippiam natu maximum tyrannidem obtinuisse, sed certa de causa factum esse ut non hunc sed fratrem coniurati occiderent. Expunctis igitur verbis ineptissimum in modum interpolatis *Ἵππαρχος δὲ — ἦσαν αὐτοῦ* sic restituamus Thucydidis manum: *καὶ οὐκ ἴσασιν ὅτι Ἱππίας μὲν πρεσβύτατος ὢν ἦρχεν, ὑποτοπήσαντες δέ τι κτἑ.* Praeter ea quae diximus tria alia verba *τῶν Πεισιστράτου παίδων* de medio sustulimus. Mirabor autem si quis admonitus aequo animo istiusmodi verborum compositionem ferre possit *Ἱππίας πρεσβύτατος ὢν ἦρχε τῶν Πεισιστράτου παίδων.* Quomodo, quaeso, verba *πρεσβύτατος ὢν τῶν Πεισιστράτου παίδων* sic disiungi praeter naturam et dissecari potuerunt, idque interposito verbo quod genitivum regat, ut vel eo nomine putide et inepte scribatur *ἦρχε τῶν Πεισιστράτου παίδων?* Viam ad restituendum locum monstrat Thucydides ipse VI. 54. *Ἱππίας πρεσβύτατος ὢν ἔσχε τὴν ἀρχήν.* In re omnibus notissima nil erat opus dicere cuius Hippias et Hipparchus filii fuissent. Superest emblema in caeteris: *βουλόμενοι δὲ [πρὶν ξυλληφθῆναι] δράσαντές τι καὶ κινδυνεῦσαι*, ubi si quis hoc aget perspicuum ei fiet verba *πρὶν ξυλληφθῆναι* non tantum inepte abundare, sed etiam aperte cum Thucydidis sententia pugnare. Quid est *βούλομαι δράσας τι καὶ κινδυνεῦσαι?* Quid

est in tali re *κινδυνεῦσαι?* quid aliud quam *de vita, de capite, de salute dimicare?* Suspicantur rem omnem Hippiae patefactam esse et iamiam futurum ut prehendantur et ad supplicium rapiantur. Nolunt perire inulti, itaque capiunt consilium *δράσαντές τι καὶ κινδυνεῦσαι* et Hipparchum necopinato oppressum trucidant. Ergo in verbo *κινδυνεῦσαι* inest et *τὸ ξυλληφθῆναι* et *τὸ ἀπολέσθαι* et absurdum est coniungere *βουλόμενοι πρὶν ξυλληφθῆναι κινδυνεῦσαι.* Qui ea addidit et vim verborum *δράσαντές τι καὶ κινδυνεῦσαι* fregit, sumere id quodammodo potuit ex VI. 57. *ἐνόμισαν μεμηνῦσθαί τε καὶ ὅσον οὐκ ἤδη ξυλληφθήσεσθαι.* Caeterum notandum est quam invidiose Thucydides et aspere de Harmodii et Aristogitonis facinore scribat haud secus de iis atque de sicariis quibusdam referens, quorum caede veluti laetari videtur: *ὁ Ἀριϛογείτων ὕϛερον ληφθεὶς οὐ ῥᾳδίως διετέθη.* Non accuratissime *ἀττικιϛής*, quem compilavit Photius v. *Οὐ ῥᾳδίως ἀντὶ τοῦ κακῶς. Θουκυδίδης· "Ἀριϛογείτων ὕϛερον ληφθεὶς οὐ ῥᾳδίως διετέθη. Ἁρμόδιος δ' αὐτοῦ παραχρῆμα ἀπόλλυται."* *Οὐ ῥᾳδίως διετέθη* verbis lenioribus rem atrocem significat, nempe *αἰκισθεὶς ἀπέθανεν*, idque Thucydide non improbante factum esse apparet.

Thucydides ipse mihi videtur locum Herodoti perperam intellexisse et sic inique historiae parentem carpere ubi scribit I. 20: *πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἔτι καὶ νῦν ὄντα καὶ οὐ χρόνῳ ἀμνηϛούμενα καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες οὐκ ὀρθῶς οἴονται· ὥσπερ τούς τε Λακεδαιμονίων βασιλέας μὴ μιᾷ ψήφῳ προστίθεσθαι ἀλλὰ δυοῖν, καὶ τὸν Πιτανάτην λόχον αὐτοῖς εἶναι, ὃς οὐδ' ἐγένετο πώποτε.* Herodoti locus, quem in crimen vocat, legitur VI. 57. ubi enumerans *τὰ τῶν βασιλέων* apud Spartanos *γέρεα* ita scribit: *καὶ παρίζειν βουλεύουσι τοῖσι γέρουσι ἐοῦσι δυῶν δέουσι τριήκοντα· ἢν δὲ μὴ ἔλθωσι τοὺς μάλιϛά σφι τῶν γερόντων προσήκοντας ἔχειν τὰ τῶν βασιλέων γέρεα δύο ψήφους τιθεμένους, τρίτην δὲ τὴν ἑωυτῶν.* Nullus fuisset criminationi locus et nemo in illis verbis errare umquam potuisset, si Herodotus ita scripsisset: *τὸν μάλιϛά σφι τῶν γερόντων προσήκοντα ἔχειν τὰ τῶν βασιλέων γέρεα δύο ψήφους τιθέμενον, τρίτην δὲ τὴν ἑωυτοῦ,* idque ipsum eum voluisse dicere arbitror, sed quia non de duobus tantum regibus, quos

ipse Spartae viderat, sed περὶ τῶν ἀεὶ ἐν Σπάρτῃ βασιλευόντων haec narrabat, pro *singulari* numero τὸν μάλιστά σφι προσήκοντα dedit pluralem τοὺς μάλιστά σφι προσήκοντας, quia qui duos reges proxima cognatione contingebat aliis regibus alius erat, ut dicuntur οἱ Περσῶν βασιλῆς vel οἱ Ἀθήνησιν ἐπώνυμοι ἄρχοντες aliquo honore uti, nempe singuli suo regno et suo anno utebantur eo honore, qui in Perside aut Athenis τῷ ἀεὶ βασιλεύοντι aut τῷ ἀεὶ ἄρχοντι solebat haberi. Unum tantum exemplum adscribam quod in vicinia huius loci legitur VI. 58: τῶν γὰρ ὦν βαρβάρων οἱ πλεῦνες τῷ αὐτῷ νόμῳ χρέονται κατὰ τοὺς θανάτους τῶν βασιλέων. Qua de causa τοὺς θανάτους plurali numero posuit, eadem de causa supra scripserat τοὺς μάλιστά σφι τῶν γερόντων προσήκοντας de omnibus regibus dicens qui deinceps fuerunt, quum *unum* tantum Regibus proximum cognatum in singulis Regum collegiis esse voluerit, qui utroque rege absente et *pro his duo* suffragia et *suum ipsius tertium* ferret. Nam quomodo, quaeso, in tali re errasse Herodotum in animum inducamus, qui τὰ τῶν βασιλέων γέρεα oculatus testis et ab oculatis testibus accuratissime omnia descripserit, etiam tenuissima quaeque diligenter commemorans? Quod autem criminatur Herodotum non nominatum Thucydides quod dixerit Lacedaemoniis τὸν Πιτανάτην λόχον εἶναι ὃς οὐδ' ἐγένετο πώποτε, sumtum est ex libro IX. 53 ubi est: Ἀμομφάρετος ὁ Πολιάδεω λοχηγέων τοῦ Πιτανητέω λόχου et post pauca ἀπολιπεῖν τὸν Πιτανήτην λόχον, videtur Thucydides τῇ ὁμωνυμίᾳ deceptus fuisse. Herodotus enim λόχον non posuit eo sensu quo Lacedaemoniorum exercitus totus in quinque, vel, ut alii, in septem λόχους divisus fuisse narratur, de quorum numero et nominibus antiquarii certant et adhuc sub iudice lis est, sed Ionico et Attico more λόχον posuit de manu armatorum, qui eundem ductorem (λοχαγόν) sequebantur, erantque omnes Πιτανᾶται, ut Romani *cohortem Marsam* aut *Paelignam* appellant. Sed quidquid huius rei est, aliquanto iniquius Thucydides, quum nil nisi tam minuta in Herodoto reprehendere potuisset, addidit: οὕτως ἀταλαίπωρος τοῖς πολλοῖς ἡ ζήτησις τῆς ἀληθείας. Multo graviorem in errorem ipse se implicuit quum scriberet de Homero I. 3: οὐ μὴν οὐδὲ βαρβάρους εἴρηκε διὰ τὸ μηδὲ

Ἑλληνάς πω ὡς ἐμοὶ δοκεῖ ἀντίπαλον ἐς ἓν ὄνομα ἀποκεκρίσθαι, non enim est recordatus versus Homerici Iliad. B. 867:

Μάσθλης αὖ Καρῶν ἡγήσατο βαρβαροφώνων.

nam summo iure quaerit Strabo XIV. p. 661: *μὴ λεγομένων βαρβάρων πῶς ἔμελλεν εὖ λεχθήσεσθαι τὸ βαρβαροφώνων?* Opem ferre voluit Scholiasta qui annotavit: *τὸ γὰρ βαρβαροφώνων Καρῶν νενόθευται*, sed quia hoc impudenter mentitus est (nemo enim Criticorum huic versui movit ullam controversiam), neminem movebit. Peius etiam erravit Thucydides I. 5. ubi scribit olim in Graecia latrocinium non tantum infame non fuisse, sed etiam laudis aliquid habuisse: *δηλοῦσι δὲ τῶν τε ἠπειρωτῶν τινὲς ἔτι καὶ νῦν, οἷς κόσμος καλῶς τοῦτο δρᾶν καὶ οἱ παλαιοὶ τῶν ποιητῶν τὰς πύστεις τῶν καταπλεόντων πανταχοῦ ὁμοίως ἐρωτῶντες εἰ λῃσταί εἰσιν, ὡς οὔτε ὧν πυνθάνονται ἀπαξιούντων τὸ ἔργον, οἷς τε ἐπιμελὲς εἴη εἰδέναι, οὐκ ὀνειδιζόντων*, quem errorem satis refutavit Aristarchus ad Odysseam Γ. 71. rectissime ita admonens, *ἄλλως τε καὶ ἐκ τῶν συμφραζομένων δηλοῖ τὴν τοῦ πράγματος μοχθηρίαν. ἀντιτάσσεται γὰρ τῷ "ἤ τι κατὰ πρῆξιν" τὸ*

ἦ μαψιδίως ἀλάλησθε
ψυχὰς παρθέμενοι κακὸν ἀλλοδαποῖσι φέροντες;

quid est enim alicui exprobrare aliquid si hoc non est? Vel solum *ψυχὰς παρθέμενοι* rem conficere possit. *Ψυχὴν παρθέμενος*, ut *κινδυνεύων περὶ τῆς ψυχῆς* de eo dicitur qui *capital facit*, quod, si deprensus captusve fuerit, *suo capite luat*, ut in Aristophanis *Pluto* vs. 523:

τίς γὰρ πλουτῶν ἐθελήσει
κινδυνεύων περὶ τῆς ψυχῆς τῆς αὑτοῦ τοῦτο ποιῆσαι;

nempe *τὸ ἀνδραποδιστὴς εἶναι.* Vel hinc igitur satis arguitur (ut Aristarchi verbis utar) *ἡ τοῦ πράγματος μοχθηρία.* Quod autem scribit Thucydides *τὰς πύστεις τῶν καταπλεόντων πανταχοῦ ὁμοίως ἐρωτῶντες*, sciendum est unum atque eundem locum esse semel in Odyssea importuno loco repetitum, semel a recentiore cantore in Hymnum ad Apollinem receptum. Sic igitur in ipsum Thucydidem convenerit *τό· οὕτως αὐτῷ ἀταλαίπωρος ἡ ζήτησις τῆς ἀληθείας*, sed satius est in talibus mitius et clementius iudicare *μεμνημένους τῆς κοινῆς τύχης.*

Scripsisse falso creditur Thucydides I. 24: *ὁ δῆμος αὐτῶν (τῶν Ἐπιδαμνίων) ἐξεδίωξε τοὺς δυνατούς· οἱ δὲ ἀπελθόντες μετὰ τῶν βαρβάρων ἐλῄζοντο τοὺς ἐν τῇ πόλει κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. οἱ δὲ [ἐν τῇ πόλει ὄντες Ἐπιδάμνιοι] ἐπειδὴ ἐπιέζοντο πέμπουσιν ἐς τὴν Κέρκυραν.* Scholion esse *ἐν τῇ πόλει ὄντες Ἐπιδάμνιοι* idque ex eo genere fatuo et stultissimo, qualia pleraque sunt scholia Thucydideis libris addita, attendenti facile perspicuum fiet. Opponuntur *absentes* aut *exules τοῖς ἐν τῇ πόλει*, ubi nemo addit participium *οὖσιν*, et *οἱ ἐν τῇ πόλει Ἐπιδάμνιοι* sic demum recte dicitur si in eadem urbe praeter Epidamnios etiam alterius cuiusdam oppidi cives esse constat.

Mendosa scriptura vitiat locum Thucydidis I. 25: (*οἱ Ἐπιδάμνιοι*) *πέμψαντες ἐς Δελφοὺς τὸν θεὸν ἐπήροντο εἰ παραδοῖεν Κορινθίοις τὴν πόλιν ὡς οἰκισταῖς καὶ τιμωρίαν τινὰ πειρῷντο ἀπ' αὐτῶν ποιεῖσθαι. ὁ δ' αὐτοῖς ἀνεῖλε παραδοῦναι καὶ ἡγεμόνας ποιεῖσθαι.* Scribere non potuit Thucydides in ea re *τιμωρίαν τινὰ ποιεῖσθαι.* Sententia loci requirit *aliquam opem* ab iis *impetrare*, vel *nancisci, adipisci, comparare sibi.* Nihil huiuscemodi inesse potest in verbis *τιμωρίαν τινὰ ποιεῖσθαι*, quoniam constat *ποιεῖσθαι τιμωρίαν* plane idem esse atque *τιμωρεῖν ferre opem*, quemadmodum *ποιεῖσθαι βοήθειαν* est *βοηθεῖν* et *ποιεῖσθαι ἐπικουρίαν* est *ἐπικουρεῖν*, quae omnia idem significant *ferre opem, auxilium ferre, subvenire, succurrere* laboranti et periclitanti, veluti cap. 33. *ἀδικουμένοις τὴν ἐπικουρίαν ποιήσεσθε.* Quemadmodum igitur inter *ἐπικουρεῖν, βοηθεῖν* et *τιμωρεῖν* nihil prorsus intercedit discriminis, sic idem plane significant *ἐπικουρίαν, βοήθειαν* et *τιμωρίαν ποιεῖσθαι.* Dixerat igitur Thucydides pro *ποιεῖσθαι* aliud quid neque offenderat aurem eodem verbo in exitu sententiae bis repetito *τιμωρίαν τινὰ ποιεῖσθαι* et *ἡγεμόνας ποιεῖσθαι.* Quaeramus nunc verbum idoneum. Percommode dici poterat *τιμωρίαν τινὰ εὑρίσκεσθαι*, ut in loco plane gemello cap. 31: *ἔδοξεν αὐτοῖς ἐλθοῦσιν ὡς τοὺς Ἀθηναίους — ὠφέλειάν τινα πειρᾶσθαι ἀπ' αὐτῶν εὑρίσκεσθαι.* Dici poterat *ἑτοιμάζεσθαι* ut cap. 58: *ἐλθόντες — ἐς τὴν Λακεδαίμονα ὅπως ἑτοιμάσαιντο τιμωρίαν.* Sed nemini umquam fiet credibile *εὑρίσκεσθαι* vel *ἑτοι-*

μάζεσθαι abire potuisse in *ποιεῖσθαι*. Nihil aliud in *ποιεῖσθαι* latere arbitror quam *πορίζεσθαι*. Vides quam sit illud verbum rei eximie accommodatum, et notum est quam saepe ea verba a scribis inter se permisceantur, non tantum in formis *πορίσαι* et *ποιῆσαι*, *πορίσασθαι* et *ποιήσασθαι*, sed etiam in caeteris. *Πορίζεσθαι* *comparare sibi* frequentissime dicitur de opibus, *πορίζεσθαι χρήματα*, *βίον*, *τὰ πρὸς τὸν βίον*, *τἀπιτήδεια*, *τἀγαθά*, et similia omnia, ut apud Thucydidem I. 142: *μέγιστον δὲ δὴ τῇ χρημάτων σπάνει κωλύσονται ὅταν σχολῇ αὐτὰ πορ ι ζόμενοι διαμέλλωσιν*, et I. 83: *ἔστιν ὁ πόλεμος οὐχ ὅπλων τὸ πλέον ἀλλὰ δαπάνης. — πορισώμεθα οὖν πρῶτον αὐτήν*. Deinde *πορίζεσθαι δύναμιν* dicebatur atque hinc *ὠφέλειαν* sive *βοήθειαν* sive *ἐπικουρίαν* sive *τιμωρίαν τινὰ πορίζεσθαι*.

Pertinaciter retinent homines eruditi importunum aoristum *χρήσασθαι* I. 26: *προεῖπον Ἐπιδαμνίων τε τὸν βουλόμενον ἀπιέναι καὶ τοὺς ξένους ἀπαθεῖς ἀπιέναι, εἰ δὲ μή, ὡς πολεμίοις χρήσασθαι*, pro *χρήσεσθαι*. Non est alius error in Codd. MSS. frequentior; quin igitur reponimus ubique id quod ipsa rei natura postulat?

Impeditus molestis additamentis et mendosus est locus Thucydidis I. 27: *Κορίνθιοι δ' ὡς αὐτοῖς ἐκ τῆς Ἐπιδάμνου ἦλθον ἄγγελοι ὅτι πολιορκοῦνται παρεσκευάζοντο στρατιάν, καὶ ἅμα ἀποικίαν ἐς τὴν Ἐπίδαμνον ἐκήρυσσον ἐπὶ τῇ ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ τὸν βουλόμενον ἰέναι· εἰ δέ τις τοπαραυτίκα μὲν μὴ ἐθέλοι ξυμπλεῖν, μετέχειν δὲ [βούλεται] τῆς ἀποικίας, πεντήκοντα δραχμὰς καταθέντα [Κορινθίας] μένειν*. Unde pendet accusativus *ἀποικίαν*? Editores locum ita diviserunt ut e verbo *ἐκήρυσσον* pendere videatur. Sed neque *ἐκήρυσσον ἀποικίαν* recte dicitur, neque, si quam maxime illud recte diceretur, simul ex eo verbo pendere poterit et accusativus *ἀποικίαν* et verba *ἐπὶ τῇ ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ τὸν βουλόμενον ἰέναι*. Verba *καὶ ἅμα ἀποικίαν* e verbo *παρεσκευάζοντο* suspensa fuerunt et importunum *ἀσύνδετον*, natum ex illorum errore, qui *καὶ ἅμα ἀποικίαν* ad sequentia traxerunt, ita removendum est ut verbo finito *ἐκήρυσσον* participium *κηρύσσοντες* substituatur. Itaque

haec erit sana et integra loci forma: Κορίνθιοι δὲ — παρεσκευάζοντο ϛρατιὰν καὶ ἅμα ἀποικίαν, κηρύσσοντες ἐπὶ τῇ ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ τὸν βουλόμενον ἰέναι. Simillima orationis conformatio est in cap. 26: Κορίνθιοι ἔπεμπον ἐς τὴν Ἐπίδαμνον ἄσμενοι τὴν ὠφέλειαν, οἰκήτορά τε τὸν βουλόμενον ἰέναι κελεύοντες καὶ Ἀμπρακιωτῶν καὶ Λευκαδίων καὶ ἑαυτῶν φρουρούς. Praeterea expunge absonum βούλεται, quo omnis verborum concinnitas corrumpitur, et quia satis perspicuum est Corinthios, quum a civibus suis drachmas quinquaginta exigerent, non Atticas vel Aegineticas exegisse sed Corinthias, supervacuum et male collocatum Κορινθίας e verbis Thucydidis eximendum esse censeo.

Pugnat cum Graecitatis ingenio et usu quod editur I. 27. ἐδεήθησαν δὲ καὶ τῶν Μεγαρέων ναυσὶ σφᾶς ξυμπροπέμψειν, εἰ ἄρα κωλύοιντο ὑπὸ Κερκυραίων πλεῖν. Fieri non potest ut Thucydides scripserit ἐδεήθησαν ξυμπροπέμψειν, sed ξυμπροπέμψαι. Quemadmodum in vita hominum quidquid factum esse dicitur quod fieri non potest nititur aut mendacis hominis aut stulti testimonio, sic in Graecitatis usu quidquid cum veritate pugnat fulcitur librorum corruptorum auctoritate, sed sana mens et rectum iudicium nihil ista futili auctoritate deterrita vera a falsis discernunt. Ut tueantur istud ξυμπροπέμψειν docti homines nubem exemplorum nobis obiiciunt, quae primum aliquantum affundunt caliginis, sed si quis acute cernit facile dispiciet verum nec sibi a testibus subornatis corruptisque tabulis imponi patietur. Magnum video adversariorum agmen exemplis plurimis tamquam telis coelum obscurantium. Video Hermannum, Schaeferum, Lobeckium, Popponem, Matthiaeum sedulo undique materiem comportare et locos congerere quibus stabiliatur et verum esse ostendatur id quod sentio falsum esse et absurdum. Primum mihi testes quosdam reiiciendos esse intelligo. In huiusmodi causa soli locupletes et classici testes producendi sunt, proletarios et capite censos ad dicendum testimonium non esse admittendos censeo. Lobeckius enim nullo discrimine optimum quemque scriptorem cum pessimo et ineptissimo quoque coniungit et Herodotum, Sophoclem, Aristo-

phanem, Thucydidem, Platonem, Aeschinem cum Polybio, Diodoro Siculo, Luciano, Dione Cassio, Libanio et omnium deterrimo Zosimo ita componit ut nihil minus his credat quam illis. Hos ego omnes in tali quidem causa contemno et reiicio. Saepius in plerisque demonstravi quam imperite et negligenter et vitiose loquantur, et quamquam video eos quoque scribarum magis vitio quam suo in iis peccare videri, nihil istos omnes moror et eorum testimonio neque utor neque moveor. Facessant mihi *οἱ ἀττικῶς γράφοντες*, negotium est mihi cum iis qui *ἀττικιστὶ* loquuntur, quos apud me constat neque illo modo scribere potuisse umquam et, sicubi istud componendi genus nunc in illorum scriptis compareat, non ipsis sed hallucinantibus librariis id esse imputandum. Nego primum sanum scriptorem ita verba componere posse. Contra philosophatur Lobeckius ad Phrynichum p. 747 his verbis: *Qui vult aliquid fieri, id vel nunc vel simulac res et locus tulerit fieri cupit.* Nemo dissentiet, nam solemus homines id *fieri* velle quod nondum *factum est.* Pergit Lobeckius: *Sed quum idem cogitat rem* nondum coeptam nedum perfectam esse, *atque hoc etiam verbis exprimere vult, aoristo futurum substituit.* Est haec prava philosophandi subtilitas qua rectum iudicium obtunditur et hebescit sanae mentis acies, quo facto id quod absurdum est potest veri speciem adipisci. Quae quis se facere velle dicit aut fieri ea semper *nondum coepta nedum perfecta* sunt. Miles vult mercator fieri, foenerator rusticus. Pauperes volunt fieri divites. Omnes volunt ad senectutem pervenire. Haec omnia *nondum coepta nedum perfecta* sunt: itaque dicendum erit *ὁ στρατιώτης βούλεται ἔμπορος γενήσεσθαι. οἱ πένητες πλουτήσειν βούλονται. ἅπαντες εἰς τὸ γῆρας βούλονται ἀφίξεσθαι.* Sed nemo mortalium sic umquam est locutus, sed *γενέσθαι, πλουτεῖν, ἀφικέσθαι* omnes eadem constantia dicebant qua Romani *esse* non *fore*, *pervenire* non *perventuros esse* in talibus ponebant. Lepidus est locus Aristophanis apud Plutarchum in *Nicia* cap. 8.

ἐθέλω γεωργεῖν. B. *εἶτα τίς σε κωλύει;*
A. *ὑμεῖς. ἐπεὶ δίδωμι χιλίας δραχμάς,*
ἐάν με τῶν ἀρχῶν ἀφῆτε.

taedet hominem reip. et honorum, rusticus vult fieri. Ea res

nondum coepta nedum perfecta est, ut vides. Poteratne igitur dicere ἐθέλω γεωργήσειν? Sed fortasse id *verbis exprimere non vult.* Quasi vero res ipsa non satis semper loquatur. Agamemnon quum dicit:

βούλομ' ἐγὼ λαὸν σόον ἔ μ μ ε ν α ι ἢ ἀ π ο λ έ σ θ α ι,

cogitat, credo, secum rem *nondum coeptam nedum perfectam* esse. Poteratne ergo Graece dicere σωθήσεσθαι μᾶλλον βούλομαι ἢ ἀπολεῖσθαι. Absurdum id quidem est. Itaque nihil aliud superest nisi ut dicas *illius rei exempla in libris reperiri*, id quod nemo negat, sed si perges dicere *illorum locorum scripturas certas et indubitatas esse*, nemo te sequetur ac tu tibimet ipsi non credes. Affert Lobeckius ex Andocide περὶ μυστηρίων verba, ἐβουληθήτην με ἀπολεῖν (τὼ θεώ). Itaque Ceres et Proserpina quum impium Andocidem perdere vellent et cogitarent eam rem *nondum coeptam* esse *necdum perfectam* propterea recte dicuntur βουληθῆναι ἀπολεῖν αὐτόν. Legitur locus § 114 nunc ex optimis libris sic emendatus: εἰ γὰρ ἐ β ο υ λ έ σ θ η ν με ἀ π ο λ λ ύ ν α ι τὼ θεώ κτέ. Reliqua testimonia ad eundem modum aut correcta iam sunt aut corrigenda. In Aristophanis Pluto vs. 573 Lobeck et Schaefer tuentur librorum lectionem ζητεῖς τοῦτ' ἀ ν α π ε ί σ ε ι ν ἡμᾶς, sed omnium consensu nunc ἀναπείθειν editur. Ζητεῖν locis innumerabilibus cum praesenti tempore coniunctum hoc uno loco contra rei naturam futurum habere quis sanus credet umquam? Apud Sophoclem in *Philocteta* vs. 1394 idem mendum male fovetur in his:

τί δῆτ' ἂν ἡμεῖς δρῷμεν, εἴ σέ γ' ἐν λόγοις
π ε ί σ ε ι ν δυνησόμεσθα μηδὲν ὧν λέγω;

Verbum δύναμαι, ut οἷός τέ εἰμι et δυνατός εἰμι et ἀδυνατῶ sive ἀδύνατός εἰμι, suapte natura praesens infinitivi requirit et futurum respuit, eamque rem ex semet ipsa necessariam et certam constans et perpetuus omnium usus exemplis innumerabilibus stabilivit. Itaque si uno alteroque loco scriba dormitans praesenti tempori supposuit futurum, utrum malemus scripturae mendum esse arbitrari an id quod fieri non possit factum esse inepti credere? Numquamne alias haec inter se stulte permutari vidimus? Imo vero saepissime nullo dubitante. Reddamus igitur censeo Sophocli suum πείθειν

δυνησόμεσθα, ut Aristophani dudum suum ἀναπείθειν est redditum. Affertur porro ex Theognide χαιρήσειν δύναμαι, quod bellissimum est. Edebatur sic olim vs. 991 (apud Bergkium in *Poëtt. Lyr.*)

ἄλλοτέ τοι πάσχων ἀνιήσεαι, ἄλλοτε δ' ἔρδων.
χαιρήσειν δύνασαι ἄλλοτέ τ' ἄλλος ἀνήρ.

sed ex optimo Codice Mutinensi prodiit χαιρῆισι δύναται ἄλλοτε δ' ἄλλος, unde eruta est tandem poëtae manus: ἄλλοτε δ' ἔρδων χαιρήσεις· δύναται δ' ἄλλοτε ἄλλος ἀνήρ, et absurda compositio δύναμαι χαιρήσειν tenues dilapsa in auras luculento exemplo nos docet libris non temere credere ubi incredibilia portenta loquuntur. E Lobeckianis unum addam: e Dinarcho profert κωλύσειν καταπλεύσειν ut doceat verba *prohibendi* quoque commode cum futuro componi. Ergo vel barbarum καταπλεύσειν concoquere potuit! Credebam Veteres πλεύσεσθαι dixisse. Inspiciamus locum ipsum. Legitur in exordio orationis κατὰ Φιλοκλέους, ubi Bekkerus edidit φάσκων κωλύσειν Ἅρπαλον εἰς τὸν Πειραιᾶ καταπλεῦσαι in subiecta notula admonens in libris esse καταπλεύσειν, sed Bekkerus recte foedissimam barbariem devorare noluit. Meminerat, ut opinor, et in aliorum libris et apud Oratores sexcenties praesentium, futurorum et aoristorum formas a librariis confundi. In iis quae proxime praecedunt exemplum est cui similia ubique reperiuntur. In exitu orationis Dinarcheae κατ' Ἀριστογείτονος Bekkerus recte edidit τί ἂν οἴεσθε ποιῆσαι ἐκείνους τοὺς ἄνδρας, sed admonet pro ποιῆσαι in alio libro ποιήσειν exhiberi, quod manifesto mendosum est ut καταπλεύσειν. Si in libro aliquo τὰς ἄνδρας aut τοὺς γυναῖκας legeretur non esset id minus certum evidensque mendum quam sunt istae futurorum formae verbis additae, *quibus futurum addi non potest.* Alios locos aut corruptos aut spurios aut artificiosius compositos collegit Matthiae, quorum unum attingam. Deceptus est homo doctus scriptura loci apud Isocratem κατὰ τῶν Σοφιστῶν § 2 ubi apud Bekkerum est ἡμῖν ἐνδείξεσθαι βουλόμενος. Serio credidit verbo βούλομαι apud Isocratem caeteris omnibus locis praesens aut aoristum addi, hoc uno loco nulla de causa rhetorem maluisse futurum scribere. Hodie unanimi consensu ἐνδείξασθαι repo-

situm est. Sed propero ad locos Thucydideos, quos collegit Poppo in *Prolegom.* I. 1. p. 159. quorum ego nullum sanum esse mihi persuasissimum habeo. *Δύναμαι* futurum per ipsam rei naturam admittere non potest. Ergo corruptum est quod apud Thucydidem scribitur III. 28: *γνόντες — οὔτ' ἀποκωλύσειν δυνατοὶ ὄντες* et invitis libris omnibus *ἀποκωλύειν* rescribendum, et in Niciae epistola VII. 11. ubi libri dissentiunt in *χρήσασθαι*, *χρήσεσθαι* et *χρῆσθαι*, unice verum videtur *δυναίμεθ' ἂν χρῆσθαι*. Quod affertur ex VII. 21. *ξυνανέπειθε — μὴ ἀθυμεῖν ἐπιχειρήσειν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους* non uno modo mendosum est: neque enim *ἀθυμῶ* cum infinitivo iungi potest neque *ἐπιχειρῶ* cum *πρὸς τοὺς Ἀθηναίους*. Latet in his ulcus gravius a quo nunc quidem abstineo manum. Mendosum est VIII. 55. *οἱ δὲ διενοοῦντο βοηθήσειν*, quoniam quo minus verbum *διανοεῖσθαι* cum futuro coniungatur et constans omnium usus et ipsa rei natura prohibet. Repetitum est idem vitium VIII. 74. *διανοοῦνται — εἵρξειν*, sed quem movebit futilium scribarum auctoritas, qui penitus senserit verbis huiuscemodi *διανοεῖσθαι*, *ἐνθυμεῖσθαι*, *ἐν νῷ ἔχειν*, *παρασκευάζεσθαι* nullo pacto *futuri* temporis formam a sano scriptore addi posse. Constanter dicitur *παρασκευάζομαι ὥς τι ποιήσων*, sed *παρασκευάζομαι ποιεῖν τι*, et quam certum est in tali re *ποιῶν* pro *ποιήσων* substituere non licere, tam certum est *ποιεῖν* in *ποιήσειν* convertere ius non esse. Si in scriptore Latino verbis *paro* vel *in animo est mihi* futurum additum legeretur nemo ferret, et aequo animo credemus Graece sic recte dici quia in infinita multitudine locorum, ubi illa verba leguntur, unus et alter est a scribis contaminatus idque tralaticio vitio et apud omnes pervulgato? *Βούλομαι* non magis quam *volo* cum futuri temporis forma componi potest. Dederunt id quidem scribae nonnumquam sed qui sapiunt absurdas lectiones istis reddent, ut apud Thucydidem VI. 57: *ἐβούλοντο — προτιμωρήσεσθαι*, et VI. 101: *βουλόμενοι ἀποκλήσεσθαι*. Si verbum *βούλομαι* revera Graece cum futuri temporis forma componi potuisset, num tu putas illius usus in tanta locorum multitudine vix duo aut tria exempla superfutura fuisse? et numquam aut in poëta aliquo aut in ea forma futuri quae multum a praesentis et aoristi

forma discrepet, veluti in λήψεσθαι, δήξεσθαι, ἀποδράσεσθαι, γνώσεσθαι, μαθήσεσθαι, πεύσεσθαι similibusque permultis vel unum aliquod certum exemplum elapsurum fuisse? Nae ille imperitus litterarum homo est cui persuaderi possit utrum — εσθαι an — ασθαι genuinum sit, et — σειν an — σαι, ex libris MSS. sciri et constitui posse. Sed nondum omnes de genere hoc sordes exhausimus. Concoquunt docti homines et probant VI. 6. ἐφιέμενοι ἄρξειν, quasi vero ullum verbum istiusmodi aut ἐπιθυμῶ aut γλίχομαι, ὀρέγομαι, ἱμείρω aut simile quoddam umquam futurum admitteret. Non negant, credo: sed hoc uno loco Thucydidem ab omnium perpetuo usu descivisse faciles credunt. Προθυμεῖσθαι eodem modo futurum respuit, sed nihilo minus eruditi homines opinantur recte dedisse Thucydidem VIII. 2. ξυμπροθυμηθέντες ἀπαλλάξεσθαι. Libri ut solent dissident in ἀπαλλάξεσθαι et ἀπαλλάξασθαι, sed nunc quidem nulla datur optio, *quia* ἀπαλλάξασθαι *barbarum est* haud secus atque ἀπολαύσασθαι, ἐνδύσασθαι, ἀποδράσασθαι, πλεύσασθαι, φεύξασθαι aliaque multa ex futuris temere reficta quum aoristi sit longe diversa forma ἀπολαῦσαι, ἐνδῦναι, ἀποδρᾶναι, πλεῦσαι, φυγεῖν. Sic igitur futurum ἀπαλλάξεσθαι habet aoristum ἀπαλλαγῆναι, et ἀπαλλάξασθαι foeda est barbaries. Ergo nunc quidem haeres, dixerit aliquis, namque ipse vides ac fateris formam ἀπαλλάξεσθαι unice veram esse. Video ac fateor, sed nihil ea res proderit iis qui ξυμπροθυμεῖσθαι somniant recte cum futuro componi. Inspiciamus locum paulo diligentius, nam est operae pretium et multum faciet ad crisin Thucydidei operis adiuvandam si quis hunc memorabilem locum penitus introspexerit. Thucydides VIII. 2. ita scribit: *post gravem Atheniensium in Sicilia cladem* εὐθὺς οἱ Ἕλληνες πάντες ἐπηρμένοι ἦσαν, οἱ μὲν μηδετέρων ὄντες ξύμμαχοι — νομίσαντες κἂν ἐπὶ σφᾶς ἕκαστοι ἐλθεῖν αὐτοὺς εἰ τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ κατώρθωσαν καὶ ἅμα [ἡγούμενοι] βραχὺν ἔσεσθαι τὸν λοιπὸν πόλεμον οὗ μετασχεῖν καλὸν εἶναι· οἱ δ' αὖ τῶν Λακεδαιμονίων ξύμμαχοι ξυμπροθυμηθέντες ἐπὶ πλέον ἢ πρὶν ἀπαλλάξεσθαι διὰ τάχους πολλῆς ταλαιπωρίας. In his primum ἡγούμενοι unanimi omnium consensu damnatur. Rectissime admonet Goellerus: *„solent correctores talia additamenta fulciendae orationis causa substernere."* Scilicet

nunc libri veluti aves addixerunt: in uno Vaticano importunum ἡγούμενοι omissum est. Ni ita esset quotus quisque aequo animo sibi esset passus eripi? Considera nunc mihi reliqua: magnum in tota Graecia animorum motum excitatum esse refert Thucydides et omnes ad bellum summa vi gerendum esse inflammatos. Deinde addit quid potissimum moverit atque incenderit eos qui adhuc neutras partes essent secuti, tum quid Lacedaemoniorum socios impulerit maxime. Dicam idem quod Thucydides dixit alia orationis forma, quia sic optime vulgatae interpretationis error apparebit. *οἱ μὲν μηδετέρων ὄντες ξύμμαχοι ἐπηρμένοι ἦσαν ἐς τὸν πόλεμον νομίσαντες ὅτι κἂν ἐπὶ σφᾶς ἦλθον οἱ Ἀθηναῖοι εἰ τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ κατώρθωσαν καὶ ἅμα (νομίσαντες) ὅτι βραχὺς ἔςαι ὁ λοιπὸς πόλεμος.* Transit deinde ad Lacedaemoniorum socios de quibus (ut manifestum est) hoc dixit: *οἱ δ' αὖ τῶν Λακεδαιμονίων ξύμμαχοι (ἐς τὸν πόλεμον ἐπηρμένοι ἦσαν νομίσαντες) ὅτι διὰ τάχους πολλῆς ταλαιπωρίας ἀπαλλάξονται ἐὰν ἐπὶ πλέον ἢ πρὶν ξυμπροθυμηθῶσιν.* Iam tu vides, ut opinor, quae sit loci compositio, et quid erraverint Interpretes. Futurum *ἀπαλλάξεσθαι* pendet a *νομίσαντες*, quod ita de more orationi bipartitae praepositum est ut utraque pars ex eo sit suspensa, et *ξυμπροθυμηθέντες* resolvendum est in *ἐὰν ξυμπροθυμηθῶσιν* id est *ἐὰν κοινῇ προθυμίᾳ χρήσωνται.* Fallax igitur species decepit eos qui verba *ξυμπροθυμηθέντες ἀπαλλάξεσθαι* coniungenda esse opinati sunt, et sic non tantum Graecitati vim intulerunt sed simul omnem loci sententiam veluti lumen exstinxerunt. Si iterum sciolus aliquis suum *ἡγούμενοι* inseruisset, saltem vera loci constitisset sententia (*ἡγούμενοι*) *ἀπαλλάξεσθαι πολλῆς ταλαιπωρίας.* Ergo habemus nunc quidem ex libris incorruptum colorem ac habitum orationis Thucydideae hunc: *οἱ Ἕλληνες πάντες ἐπηρμένοι ἦσαν, οἱ μὲν μηδ' ἑτέρων ὄντες ξύμμαχοι — νομίσαντες κἂν ἐπὶ σφᾶς ἕκαςοι ἐλθεῖν αὐτοὺς εἰ τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ κατώρθωσαν καὶ ἅμα βραχὺν ἔσεσθαι τὸν λοιπὸν πόλεμον, οὗ μετασχεῖν καλὸν εἶναι· οἱ δ' αὖ τῶν Λακεδαιμονίων ξύμμαχοι ξυμπροθυμηθέντες ἐπὶ πλέον ἢ πρὶν ἀπαλλάξεσθαι διὰ τάχους πολλῆς ταλαιπωρίας,* sed in his primum Graeculi turbarunt post *καὶ ἅμα* inutile *ἡγούμενοι* interpolando, deinde Editores et Interpretes quos fugit

compositionis ratio, unde natum est illud commentum, quod refutavimus. Ergo ne προθυμεῖσθαι quidem credemus sat commode futurum adsciscere posse. Sequitur πείθω, quod doctis hominibus videtur recte infinitivum futuri adiunctum sibi habere, veluti apud Thucydidem II. 29: τὸν ἐπὶ Θρᾴκης πόλεμον ὑπεδέχετο καταλύσειν· πείσειν γὰρ Σιτάλκην π έ μ ψ ε ι ν ϛρατιὰν [Θρᾳκίαν] Ἀθηναίοις ἱππέων τε καὶ πελταϛῶν, de quo loco ita philosophatur Poppo ex Hermanno „*ubi in principali verbo futuri significatio insit etiam infinitivum futuri id verbum sibi adiungere*," quae si de *pollicendi* aut *minandi* verbis dicuntur, recte dicta sunt, sed de πείθειν idem dicere non licet. Itaque πείθω semper et ubique infinitivum praesentis vel aoristi adiungit sibi praeterquam *hoc uno* Thucydidis loco, ubi pars librorum exhibet vitiosam lectionem πέμψειν, caeteri servant veram πέμπειν. Superest verbum δέομαι et locus Thucydidis unde ad haec digressi sumus I. 27. ἐδεήθησαν δὲ καὶ τῶν Μεγαρέων ναυσὶ σφᾶς ξ υ μ π ρ ο π έ μ ψ ε ι ν. Ratio et omnium perpetuus usus demonstrant verbum δέομαι aut praesens infinitivi aut aoristum admittere, ut omnia verba *petendi, iubendi* et *imperandi*. Itaque quemadmodum absurdum est dicere ἐκέλευσά σε vel προσέταξά σοι τοῦτο π ο ι ή σ ε ι ν, sic absurdum est ἐδεήθησαν ξ υ μ π ρ ο π έ μ ψ ε ι ν pro ξυμπροπέμψαι. Sed ecce video esse nonnullos qui verbo κελεύω quoque optime futurum addi posse opinantur. Nituntur, ut in re tam absurda erat exspectandum, *unico* loco, qui legitur apud Euripidem in Iphigen. Taur. vs. 913:

ΙΦΙΓ. τί γάρ ποτ' εἰς γῆν τήνδ' ἐπόρθμευσας πόδα;
ΟΡΕΣΤ. Φοίβου κελευσθεὶς θεσφάτοις ἀφικόμην.
ΙΦΙΓ. τί χρῆμα δ ρ ά σ ε ι ν; ῥητὸν ἢ σιγώμενον;

Scilicet hinc colligunt τί χρῆμα δράσειν κελευσθείς Euripidem habere auctorem. Unice verum est quod Elmsleius olim reperit τί χρῆμα δ ρ ά σ ω ν; namque haec usitatissima in talibus forma est.

Non minus turpem quam hic est errorem scribarum futuro praesens tempus aoristum substituentium homines eruditi et alibi passim et apud Thucydidem aequissimo animo ferunt, excusant aut omnino erratum esse negant. Nihil eos offen-

dit scriptura loci Thucydidei II. 44: διόπερ καὶ τοὺς τῶνδε νῦν τοκέας ὅσοι πάρεϛε οὐκ ὀλοφύρομαι μᾶλλον ἢ παραμυθήσομαι, pro ὀλοφυροῦμαι manifesto errore scriptum. Nihil Popponem offendit (*Prolegom.* I. 1. p. 274) V. 47. ἐμμένω τῇ ξυμμαχίᾳ καὶ οὐ παραβήσομαι, et V. 38: ὀμόσαι ὅρκους ἀλλήλοις ἦ μὴν ἔν τε τῷ παρατυχόντι ἀμύνειν τῷ δεομένῳ καὶ μὴ πολεμήσειν τῳ μηδὲ ξυμβήσεσθαι ἄνευ κοινῆς γνώμης, ubi vel caecus videat ἐμμενῶ et ἀμυνεῖν verum esse. Nemo negare audebit ex antiqua scriptura ЄΜΜЄΝΩ et ΑΜΥΝЄΙΝ nobis ipsis constituere licere, utrum ἐμμένω an ἐμμενῶ, ἀμυνεῖν an ἀμύνειν verum sit, et Graeculorum in talibus opiniones iure contemni. Nihil offendit idem IV. 120. in verbis: οὐ πρὸς τὸ ἔλασσον νομίζων τρέψασθαι ἀλλ' ἐπὶ τὴν ναῦν, καὶ ἐν τούτῳ αὐτὸν διασώσειν, ubi non cogitavit quid inter τρέψασθαι et τραπέσθαι interesset, quod qui reputaverit sine mora necessarium τρέψεσθαι revocabit. Ne omnia percurram continebo me nunc intra unum caput libri VI ubi saepius scribae et editores peccaverunt. Editur VI. 24: ὁ μὲν Νικίας τοσαῦτα εἶπε νομίζων τοὺς 'Αθηναίους τῷ πλήθει τῶν πραγμάτων ἢ ἀποτρέψειν ἢ εἰ ἀναγκάζοιτο ϛρατεύεσθαι μάλιϛα οὕτως ἀσφαλῶς ἐκπλεῦσαι, nempe „*valde usitata est* (si Popponi credimus) *in infinitivo coniunctio futuri et praesentis sive aoristi.*" Est illa quidem satis usitata, verum non antiquis scriptoribus, sed sequioris aetatis librorum descriptoribus. Veteres coniungunt futurum et aoristum cum vocula ἂν ita compositum ut futuri temporis notionem induat, ut in hoc ipso capite ὡς ἢ καταϛρεψομένους ἐφ' ἃ (lege τὰ ἐφ' ἃ) ἔπλεον ἢ οὐδὲν ἂν σφαλεῖσαν μεγάλην δύναμιν, ubi ἂν σφαλεῖσαν planissime idem valet atque σφαλησομένην. Itaque Thucydides paulo ante dederat μάλιϛ' ἂν οὕτως ἀσφαλῶς ἐκπλεῦσαι, quod prorsus idem est atque μάλιϛα οὕτως ἀσφαλῶς ἐκπλεύσεσθαι. Praeterea expunge prius ἢ in verbis τῷ πλήθει τῶν πραγμάτων [ἢ] ἀποτρέψειν. Tum demum ἢ illa sede collocari potuisset si post alterum ἢ verbum transitivum esset positum, ex quo τοὺς 'Αθηναίους perinde penderet atque ex ἀποτρέψειν, veluti νομίζων τοὺς 'Αθηναίους ἢ ἀποτρέψειν ἢ ἀσφαλεϛέρους ποιήσειν, ut in Atheniensium carmine ithyphallico apud Athenaeum VI. p. 253 F.

Οἰδίπουν τιν' εὑρέ
τὴν Σφίγγα ταύτην ὅςις ἢ κατακρημνιεῖ
ἢ σπίνον ποιήσει.

et eadem compositionis forma ubique frequens est. Vide nunc quid apud Thucydidem sequatur: εὐέλπιδες ὄντες σωθήσεσθαι· ὁ δὲ πολὺς ὅμιλος καὶ ςρατιώτης ἔν τε τῷ παρόντι ἀργύριον οἴσειν καὶ π ρ ο σ κ τ ή σ α σ θ α ι δύναμιν ὅθεν ἀΐδιον μισθοφορὰν ὑπάρξειν. Mordicus video homines eruditos absurdum illud προσκτήσασθαι retinentes, quum nihil esse possit certius quam προσκτήσεσθαι a Thucydide esse scriptum. Quum toties videris scribas formas in -ασθαι pro -εσθαι vel cum soloecismo aut barbarismo invehentes, ut τρέψασθαι, ἀπαλλάξασθαι, ἀπολαύσασθαι, dubitabis etiam quin idem h. l. deliquerint? Sed revertor unde huc digressus sum ad Thucydidis librum I.

Recte apud Thucydidem I. 28. in verbis: πόλεμον δὲ οὐκ εἴων ποιεῖν· εἰ δὲ μὴ καὶ αὐτοὶ ἀναγκασθήσεσθαι [ἔφασαν] ἐκείνων βιαζομένων φίλους ποιεῖσθαι οὓς βούλονται, Atticam compositionis formam restituit vir eleganter doctus, qui ante hos paucos annos Thucydidem Cantabrigiae edidit, I. G. Donaldson, quo auctore expungendum est ἔφασαν. Solemne est Atticis in tali re zeugmate uti, ubi praecedit οὐκ ἐῶ, κωλύω et sequitur vel ἢ vel εἰ δὲ μή. Nemo enim in talibus verbum λέγειν vel φάναι addit, sed ex praecedentibus cogitatione supplendum lectori vel auditori relinquit, sed sedulo ista explent Graeculi, quos passim alibi ἔφη et ἔφασαν de suo interponentes deprehendi, de qua re dicam propediem ad Xenophontis *Hellenica*.

In Scholiis ad Thucydidem nonnisi perraro inest aliquid quod non sit lectu indignum. Pleraque omnia tam puerilia sunt et futilia, aut tam inepta ac stulta ut turpe sit tales quisquilias proferri in lucem et Thucydidem lecturis apponi. Notabile igitur est sicubi in istis aliquid legitur bonae frugis. Ad librum I. 33: ἣν ὑμεῖς ἂν πρὸ πολλῶν χρημάτων καὶ χάριτος ἐτιμήσασθε δύναμιν ὑμῖν προσγενέσθαι, annotatur: ἀντὶ πολλῶν ἄν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, χρημάτων ὑμᾶς ἑλέσθαι νομίζω,

quae Demosthenis verba sunt, quibus primam Olynthiacam exorditur. Apte haec Graeculus, quisquis fuit, cum illo Thucydidis loco composuit unde Demosthenem colorem duxisse veri est simillimum.

Expellenda est ex Thucydidis oratione I. 34. forma Macedonica *μαθέτωσαν*. Graeci veteres summa constantia omnes *μαθόντων* et sim. dixerunt.

Corcyraeorum legati Athenis in Corinthios ita dicunt I. 34: *προκληθέντες γὰρ περὶ Ἐπιδάμνου ἐς κρίσιν πολέμῳ μᾶλλον [ἢ τῷ ἴσῳ] ἐβουλήθησαν τὰ ἐγκλήματα μετελθεῖν.* Spuria sunt verba *ἢ τῷ ἴσῳ*. Opponuntur inter se *κρίσις* et *πόλεμος*, ut *δικάζεσθαι* et *πολεμεῖν* et *δίκας δοῦναι καὶ λαβεῖν* et *πολεμεῖν*. Deletis verbis *ἢ τῷ ἴσῳ* oppositio apparet: *προκληθέντες ἐς κρίσιν πολεμεῖν μᾶλλον ἐβουλήθησαν*, neque *τὸ ἴσον* id significat quod locus postulat.

Pertenuis error non leviter sententiae officit I. 35. ubi Corcyraeorum legati his verbis Athenienses adversus Corinthios instigant: *καὶ δεινὸν εἰ τοῖσδε μὲν ἀπό τε τῶν ἐνσπόνδων ἔσται πληροῦν τὰς ναῦς καὶ προσέτι καὶ ἐκ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος καὶ οὐχ ἥκιστα ἀπὸ τῶν ὑμετέρων ὑπηκόων, ἡμᾶς δὲ ἀπὸ τῆς προκειμένης τε ξυμμαχίας εἴρξουσι καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλοθέν ποθεν ὠφελείας.* In talibus solent acriter aut invidiose ea quae *fiunt* aut *facta iam sunt* iis quae *futura sunt* aut *iamiam facienda* opponi, quamobrem pro *δεινὸν εἰ τοῖσδε μὲν ἔσται πληροῦν* requiro praesens *ἔστι*, ut appareat id Corinthios iam nunc facere, idque Thucydides diserte testatus est cap. 27 et cap. 31. Satis frequens est hoc oppositionis genus apud Atticos, qui in ea praesenti vel optativum vel futurum opponunt, ut in Aristophanis *Pluto* vs. 329:

δεινὸν γὰρ εἰ τριωβόλου μὲν οὕνεκα
ὠστιζόμεσθ' ἑκάστοτ' ἐν τἠκκλησίᾳ,
αὐτὸν δὲ τὸν Πλοῦτον παρείην τῳ λαβεῖν.

et in Platonis *Hippia minore* p. 364 D. *αἰσχρὸν γὰρ ἂν εἴη εἰ ἄλλους μὲν αὐτὰ ταῦτα παιδεύω, — αὐτὸς δ' ὑπὸ σοῦ ἐρωτώμενος μὴ — πρᾴως ἀποκρινοίμην*, et paulo ante p. 363

C. καὶ γὰρ ἂν δεινὰ ποιοίην εἰ Ὀλυμπίασι μὲν — παρέχω ἐμαυτὸν — ἀποκρινόμενον τῷ βουλομένῳ ὅ τι ἄν τις ἐρωτᾷ, νῦν δὲ τὴν Σωκράτους ἐρώτησιν φύγοιμι, et in Platonis *Apologia* p. 28 E. ἐγὼ οὖν δεινὰ ἂν εἴην εἰργασμένος εἰ — τότε μὲν ἔμενον καὶ ἐκινδύνευον, — ἐνταῦθα δὲ — λίποιμι τὴν τάξιν, et in *Cratylo* p. 391 C: ἄτοπος μέντἂν εἴη μου ἡ δέησις εἰ τὴν μὲν ἀλήθειαν τὴν Πρωταγόρου ὅλως οὐκ ἀποδέχομαι, τὰ δὲ τῇ τοιαύτῃ ἀληθείᾳ ῥηθέντα ἀγαπῴην ὥς του ἄξια, quo loco quum μου ab optimis libris absit suspicor Platonem dedisse: ἄτοπος μέντἂν εἴην, ὦ Σώκρατες, εἰ τὴν μὲν ἀλήθειαν κτέ. et postquam ΕΙΗΝ in εἴη corruptum esset, sciolum aliquem de suo ἡ δέησις inseruisse. Thucydides igitur eodem modo iam facta a futuris ita discreverat ut poneret δεινὸν εἰ τοῖσδε μὲν ἔστι πληροῦν τὰς ναῦς, ἡμᾶς δὲ εἴρξουσι κτέ.

Labem et vitium conceperunt verba Corcyraeorum I. 36: γνώτω τὸ μὲν δεδιὸς αὐτοῦ ἰσχὺν ἔχον τοὺς ἐναντίους μᾶλλον φοβῆσον, τὸ δὲ θαρσοῦν [μὴ δεξαμένου] ἀσθενὲς ὂν πρὸς ἰσχύοντας τοὺς ἐχθροὺς ἀδεέστερον ἐσόμενον. Quamquam verba satis perplexa sunt tamen quid dicant Corcyraei optime intelligitur: τὸ δεδιός refertur ad eos qui omnibus modis caventes sibi augent potentiam adversus futuros hostes, τὸ θαρσοῦν autem ad eos qui praesentibus opibus copiisque confidentes nihil alieno auxilio indigere se putant. Itaque τὸ δεδιός est *oblatam societatem accipientium*, τὸ θαρσοῦν *non accipientium*. Cur igitur additur μὴ δεξαμένου, quod multo melius ex ipsa sententiae conformatione intelligitur quam praeter verborum concinnitatem inutiliter adiicitur?

Criminantur Corcyraeos Corinthii cum nullis societatem iungere voluisse οὐχ ἵνα μὴ ξυναδικήσωσιν ἑτέροις ἀλλ' ὅπως κατὰ μόνας ἀδικῶσι καὶ [ὅπως] ἐν ᾧ μὲν ἂν κρατῶσι βιάζωνται, οὗ δ' ἂν λάθωσι πλέον ἔχωσιν. Alterum ὅπως spurium est et expungendum. Non enim *duplex* Corcyraeorum consilium exponitur, sed quid sit τὸ κατὰ μόνας ἀδικεῖν explicatur.

Negant Corinthii apud Thucyd. I. 39. oportere τὸν προὔχοντα καὶ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς προκαλούμενον λέγειν τι δοκεῖν,

ἀλλὰ τὸν ἐς ἴσον τά τε ἔργα [ὁμοίως] καὶ τοὺς λόγους πρὶν διαγωνίζεσθαι καθιςάντα. Omnia habebunt optime, si molestum ὁμοίως expunxeris, nempe ὁ τά τε ἔργα καὶ τοὺς λόγους ἐς ἴσον καθιςὰς rectissime dicitur is οὗ οἱ λόγοι τοῖς ἔργοις ὁμολογοῦσιν, *cuius verba factis respondent*, id est qui quae se dicit facere velle ita dicit, ut eum id bona fide dicere ex eius factis appareat. Quomodo tandem huiusmodi sententia admittat additum ὁμοίως quaero qui me doceat. Ὁμοίως enim ponitur de iis, quae separata esse possunt, quod in Thucydidis locum non cadit.

Interstrepit sciolus apud Thucydidem I. 41. in his: καὶ ἡ εὐεργεσία αὕτη τε καὶ ἡ ἐς Σαμίους [τὸ δι' ἡμᾶς Πελοποννησίους αὐτοῖς μὴ βοηθῆσαι] παρέσχεν ὑμῖν Αἰγινητῶν μὲν ἐπικράτησιν, Σαμίων δὲ κόλασιν. Paulo ante multis verbis Corinthii illud suum meritum praedicaverant cap. 40: οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς Σαμίων ἀποςάντων ψῆφον προσεθέμεθα ἐναντίαν ὑμῖν κτὲ. Itaque nunc satis erat dicere ἡ ἐς Σαμίους, pueri autem et hominis puerilis addere istam admonitionem, quae hodie apud Thucydidem circumfertur.

Vide mihi Graeculorum temeritatem apud Thucydidem I. 42. ἀξιούτω τοῖς ὁμοίοις ἡμᾶς ἀμύνεσθαι, ubi Scholiastes: ἀμύνεσθαι ἀντὶ τοῦ ἀμείβεσθαι. μόνος δὲ Θουκυδίδης ἐνταῦθα κέχρηται τῇ ἐναλλαγῇ τῆς λέξεως, ὥς καί τινας ἐναλλάττειν τὴν γραφὴν καὶ γράφειν ΑΜΕΙΒΕϹΘΑΙ, οὐκ ἔςι δέ. Et fertur hoc ipsum ἀμείβεσθαι in nonnullis Codicibus. Nesciebant enim ἀμύνεσθαι esse *par pari referre*, de quo usu multi Veteres annotarunt, ut erudite docuit Valckenaerius ad Schol. Eurip. *Phoen.* vs. 695. Thucydides iterum IV. 63: αὐτοκράτορες ὄντες τὸν εὖ καὶ κακῶς δρῶντα ἐξ ἴσου ἀμυνούμεθα. Olim crebro usu dicebatur ἀμύνεσθαι ὧν τις εὖ ἔπαθεν et ὧν τις κακῶς. Deinde (ut solent verba media) in alteram partem vergere coepit et significare ἀντὶ κακῶς ποιεῖν, ut apud Thucydidem I. 96. πρόσχημα γὰρ ἦν ἀμύνασθαι ὧν ἔπαθον δῃοῦντας τὴν βασιλέως χώραν: et ne sciebant quidem Graeculi interpolatores olim in utramque partem accipi illud verbum esse solitum.

Manifestum tenemus scioli additamentum I. 43: ἡμεῖς δὲ περιπεπτωκότες οἷς ἐν τῇ Λακεδαίμονι αὐτοὶ προείπομεν [τοὺς σφετέρους ξυμμάχους αὐτόν τινα κολάζειν] νῦν παρ' ὑμῶν τὸ αὐτὸ ἀξιοῦμεν κομίζεσθαι. Non Thucydides ipse, sed magistellus adiecit ista: τοὺς σφετέρους ξυμμάχους αὐτόν τινα κολάζειν, sumta ex cap. 40: φανερῶς δὲ ἀντείπομεν τοὺς προσήκοντας ξυμμάχους αὐτόν τινα κολάζειν. Assentientem habeo Dobraeum, qui adscripsit „*valde suspecta habeo.*" Ne quis autem confugiat ad solemnem epexegeseos excusationem, admoneo illa verba gravissimo mendo laborare, quod unusquisque deprehendet qui cum his composuerit nota verba Herodoti I. 8: πάλαι δὲ τὰ καλὰ ἀνθρώποισι ἐξεύρηται, ἐκ τῶν μανθάνειν δεῖ· ἐν τοῖσι ἓν τόδε ἐςί, σκοπέειν τινὰ τὰ ἑωυτοῦ. Quid diceres si istic pro τὰ ἑωυτοῦ legeretur τὰ σφέτερα? Nempe orationem soloecam esse et Alexandrinis quam Herodoto digniorem. Idem igitur vitium inest in loco Thucydideo: τοὺς ἑαυτοῦ ξυμμάχους dicere poterat, τοὺς σφετέρους non item.

In capite 44 ad verba ἀκούσαντες ἀμφοτέρων Scholiastes annotavit: μηδὲ δίκην δικάσῃς πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς, qui notus est versiculus proverbialis:

μηδὲ δίκην δικάσῃς πρὶν (ἂν) ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς.

non admodum apte ad rem praesentem accommodatus.

In eodem capite 44 vide an hanc mirificam verborum compositionem ab ipso Thucydide profectam esse in animum inducere possis. Editur: ἐν δὲ τῇ ὑςεραίᾳ μετέγνωσαν Κερκυραίοις ξυμμαχίαν μὲν μὴ ποιήσασθαι ὥςε τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς καὶ φίλους νομίζειν, (εἰ γὰρ ἐπὶ Κόρινθον ἐκέλευον σφίσιν οἱ Κερκυραῖοι ξυμπλεῖν, ἐλύοντ' ἂν αὐτοῖς αἱ πρὸς Πελοποννησίους σπονδαί), ἐπιμαχίαν δὲ ἐποιήσαντο τῇ ἀλλήλων βοηθεῖν ἐάν τις ἐπὶ Κέρκυραν ἴῃ ἢ Ἀθήνας ἢ τοὺς τούτων ξυμμάχους. Quamquam enim complura in medio sunt interposita, tamen Thucydides semel institutam sententiae formam tenuit absolvitque in hunc modum: μετέγνωσαν Κερκυραίοις ξυμμαχίαν μὲν μὴ ποιήσασθαι, — ἐπιμαχίαν δέ, quae verba quum paulo longius

a ποιήσασθαι remota essent, Graeculus aliquis fulcrum ἐποιήσαντο supposuit et omnem loci concinnitatem corrupit. Multa sunt apud Thucydidem et Platonem et alios ἀνακόλουθα, in quibus est simulata quaedam componendi negligentia, qua fit tota oratio elegantior gratiorque accidit ad aures. Nihil huiusmodi est in loco Thucydideo, ubi inficete oratio variatur inserto eo fulcro quo sublato fit venustior. Expuncto igitur ἐποιήσαντο revoca necessarium ὥςε: nihilo enim magis ab his vocula ὥςε abesse potuit atque supra in verbis ξυμμαχίαν ποιήσασθαι ὥςε τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς καὶ φίλους νομίζειν, quamobrem ita scribendum esse censeo: ἐπιμαχίαν δὲ, ὥςε τῇ ἀλλήλων βοηθεῖν. Eadem orationis forma reperitur V. 27: πρὸς Ἀργείους ξυμμαχίαν ποιεῖσθαι ὥςε τῇ ἀλλήλων ἐπιμαχεῖν, quod plane idem est atque ἐπιμαχίαν ποιεῖσθαι ὥςε τῇ ἀλλήλων βοηθεῖν. Praeterea repetita praepositione opus est ἐάν τις ἐπὶ Κέρκυραν ἴῃ ἢ (ἐπ') Ἀθήνας.

Superest leve vitium in loci initio ἐν δὲ τῇ ὑςεραίᾳ μετέγνωσαν et reddendum est Thucydidi: ἐν δὲ τῇ ὑςέρᾳ. Satis enim constat ὑςεραίαν dici omisso ἡμέραν, ut προτεραίαν. Quemadmodum igitur ἡ προτεραία ἐκκλησία pro ἡ προτέρα dici nequit, sic neque ἡ ὑςεραία ἐκκλησία pro ἡ ὑςέρα. Confundunt ista perpetuo scribae dormitantes, sed ubi semel de certa utriusque formae notione constat facillimum est ubique quae vera lectio sit constituere.

Designasse aliquid videntur scioli I. 45 in verbis: προεῖπον δὲ ταῦτα τοῦ μὴ λύειν [ἕνεκα] τὰς σπονδάς. Atticorum est, et praesertim Thucydideum, in talibus ἕνεκα non addere, veluti I. 4: τοῦ τὰς προσόδους μᾶλλον ἰέναι αὐτῷ. Ἕνεκα h. l. sede tam incommoda collocatum est, ut ex margine irrepsisse sit veri simillimum. Rectissime legitur I. 23: τὰς αἰτίας — ἔγραψα τοῦ μή τινας ζητῆσαί ποτε ἐξ ὅτου τοσοῦτος πόλεμος τοῖς Ἕλλησι κατέςη, similiterque aliis locis. Consentiunt in eo omnes et Veteres et recentiores ut in talibus ἕνεκα omissum esse existiment. Ad Platonis *Gorgiam* p. 457. E. μή με ὑπολάβῃς οὐ πρὸς τὸ πρᾶγμα φιλονικοῦντα λέγειν, τοῦ καταφανὲς γενέσθαι, ἀλλὰ πρὸς σέ, annotavit Heindorfius: „τοῦ καταφανὲς γενέσθαι *scilicet* ἕνεκα." et similia apposuit,

e Xenophonte τοῦ μὴ διαφεύγειν, ex Isocrate τοῦ μὴ δοκεῖν ἀμελεῖν, alia. Eodem modo Scholiastes ad Thucyd. I. 23. τοῦ μή τινας ζητῆσαι annotavit: "λείπει τὸ ἕνεκεν." Itaque quum dedisset Thucydides τοῦ μὴ λύειν τὰς σπονδάς, adscripsit olim nescio quis ἕνεκα, quod postea ex ora libri irrepsit in textum. Arguitur maxime emblema, ut diximus, importuna sede.

Deprehenditur librorum *optimorum*, qui dicuntur, sublesta et Punica fides I. 46. in verbis ἔξεισι δὲ παρ' αὐτὴν Ἀχερουσία λίμνη ἐς θάλασσαν, ubi *optimi* libri ἔξεισι, *deteriores* ἐξίησι servant. Non cogitarunt illi, quos "*optimorum tantum librorum verecundia prohibuit*" quo minus ἐξίησι revocarent, Graece non dici ἡ λίμνη, ὁ ποταμὸς ἐξέρχεται ἐς θάλασσαν, et quam absurdum sit in tali re *futurum* ἔξεισι ponere.

In cap. 47 rescribe Μικιάδης pro Μεικιάδης, quod natum est ex vetere consuetudine scribendi ЄI pro ι producto, quam quum nemo amplius sequatur non magis Μεικιάδης ius est scribere quam νείκη, τειμή similiaque. Idem error pervagatus est in Μικίων, et Μικύλος, quae sunt originis eiusdem.

Male latet sciolorum additamentum I. 47. Thucydides scripserat: ἐπὶ δὲ τῇ Λευκίμμῃ αὐτοῖς ὁ πεζὸς ἦν, ad quae verba annotatur: ἀκρωτήριον Κερκύρας ἡ Λευκίμμη. Facile erat id scire ex ipso Thucydide I. 30: τροπαῖον ςήσαντες ἐπὶ τῇ Λευκίμμῃ τῆς Κερκύρας ἀκρωτηρίῳ. Itaque in caeteris ut notam rem commemorat I. 51. τοῖς Κερκυραίοις δὲ ςρατοπεδευομένοις ἐπὶ τῇ Λευκίμμῃ. In libris tamen est: ἐπὶ δὲ τῇ Λευκίμμῃ αὐτοῖς [τῷ ἀκρωτηρίῳ] ὁ πεζὸς ἦν, quod mirabor si quis concoquere poterit. Neque diu dubitandum de alio loco III. 79: ἐπὶ δὲ τὴν Λευκίμμην [τὸ ἀκρωτήριον] ἀποβάντες ἐπόρθουν τοὺς ἀγρούς. Hoc quoque emblema arguit importuna et inepta sedes. Fac Thucydidem τῷ ἀκρωτηρίῳ addere voluisse. Num tu putas id eum inter αὐτοῖς et ὁ πεζὸς ἦν fuisse collocaturum?

Non est integer locus Thucydidis I. 48. ubi dicuntur Cor-

cyraei pugnam navalem iniisse *τρία τέλη ποιήσαντες τῶν νεῶν, ὧν ἦρχε τριῶν ϛρατηγῶν ἑκάϛου εἷς.* Si tota classis in tres partes erat divisa et singulis partibus singuli duces praeerant nil opus erat adnotare *tres* fuisse *ϛρατηγούς*. Revocatus ex fuga articulus restituet omnia. Thucydidem scripsisse arbitror: *ὧν ἦρχε (τῶν) τριῶν ϛρατηγῶν ἑκάϛου εἷς.* Articulus additus declarat Corcyrae *tres* praetores fuisse, ut Athenis decem. Hac ipsa de causa classis tripartito divisa erat ut singulis partibus praeessent singuli.

Mirum in modum confusus et perturbatus est Thucydidis locus I. 49: *μάλιϛα δὲ τὸ δεξιὸν κέρας τῶν Κορινθίων ἐπόνει*, inquit, namque a Corcyraeis fusi fugatique sunt castraque eorum in continente capta et incensa opesque direptae. Deinde ita pergit: *ταύτῃ μὲν οὖν οἱ Κορίνθιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἡσσῶντό τε καὶ οἱ Κερκυραῖοι ἐπεκράτουν. ᾗ δὲ αὐτοὶ ἦσαν οἱ Κορίνθιοι, ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ, πολὺ ἐνίκων.* Vide mihi quantis haec molestiis sint implicita. Ferri nequit *τε* in *ἡσσῶντό τε*, quia non sequitur verbum alterum quod ad idem subiectum *οἱ Κορίνθιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι* referatur: sed hoc leve est et nullo negotio molestum *τε* tolli posset. Aliquanto est gravius quod *Corinthii* dicuntur in dextro cornu fusi fugatique esse, et *ipsi Corinthii* in cornu sinistro fuisse superiores. Sunt enim, ut opinor, iidem *αὐτοὶ οἱ Κορίνθιοι* et *οἱ Κορίνθιοι*. Accedit alia difficultas haec: *nulli* erant in dextro cornu Corinthii. Audi modo Thucydidem I. 48: *Κορινθίοις δὲ τὸ μὲν δεξιὸν κέρας αἱ Μεγαρίδες νῆες εἶχον καὶ αἱ Ἀμπρακιώτιδες· κατὰ δὲ τὸ μέσον οἱ ἄλλοι ξύμμαχοι ὡς ἕκαϛοι· εὐώνυμον δὲ κέρας αὐτοὶ οἱ Κορίνθιοι — εἶχον.* Itaque nemo Corinthiorum in dextro cornu erat neque ulli Corinthii in ea parte fusi fugatique fuerunt. Hinc factum est ut Corinthii quum naufragos caederent imprudentes suos ipsi socios atque amicos occiderent, ut scribit Thucydides I. 50: *τούς τε αὐτῶν φίλους οὐκ αἰσθόμενοι ὅτι ἥσσηντο οἱ ἐπὶ τῷ δεξιῷ κέρᾳ ἀγνοοῦντες ἔκτεινον.* Erant hi omnes Megarenses et Ambraciotae, et nemo in his inerat Corinthius. Non est difficile ex his difficultatibus exitum reperire. *Αὐτοὶ οἱ Κορίνθιοι* ita demum recte dicitur ut Corinthii *τοῖς ξυμμάχοις* opponantur. Itaque si

Thucydides scripsit: ᾗ δ' αὐτοὶ ἦσαν οἱ Κορίνθιοι [ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ] πολὺ ἐνίκων, consequitur eum in praecedentibus de Corinthiorum sociis dixisse, idque palam est quia de dextro cornu victo loquitur et constat hos omnes socios fuisse. Iam emergit vera lectio, vel potius arguitur ineptum emblema, quo deleto omnia clara luce splendent: ταύτῃ μὲν οὖν [οἱ Κορίνθιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἡσσῶντό τε καὶ] οἱ Κερκυραῖοι ἐπεκράτουν. ᾗ δὲ αὐτοὶ ἦσαν οἱ Κορίνθιοι [ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ] πολὺ ἐνίκων. Noles autem retinere, ut opinor, ista ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ, quasi non modo dixisset Thucydides: εὐώνυμον δὲ κέρας αὐτοὶ οἱ Κορίνθιοι εἶχον, et res vel sic satis esset perspicua.

Nondum me poenitet ex Thucydide I. 50: οὐ ῥᾳδίως τὴν διάγνωσιν ἐποιοῦντο [ὁποῖοι ἐκράτουν ἢ ἐκρατοῦντο] eiecisse semibarbarum additamentum ὁποῖοι ἐκράτουν ἢ ἐκρατοῦντο. Miror quo pacto istud ὁποῖοι Criticos non adverterit. Sero nati Graeculi pro ὅςις dicere coeperunt ὁποῖος, et apud Thucydidem ne οἵτινες quidem satisfacit namque res ipsa ὁπότεροι requirit. Deinde ieiune et contra Veterum morem copulantur ἐκράτουν ἢ ἐκρατοῦντο. Resecto emblemate omnia rectissime procedunt.

Offendes iterum in cap. 51. Paulo ante dixerat Thucydides: οἱ Κορίνθιοι ἐξαπίνης πρύμναν ἐκρούοντο κατιδόντες εἴκοσι ναῦς Ἀθηναίων προσπλεούσας retuleratque quo consilio has viginti naves Athenienses submisissent. De iisdem post pauca ita scripserat: τοῖς Κερκυραίοις δὲ ςρατοπεδευομένοις ἐπὶ τῇ Λευκίμμῃ αἱ εἴκοσι νῆες αὗται κατέπλεον, satis, credo, perspicue. Graeculis tamen non est satis, sed ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν vel ἐκ τῶν Ἀθηνῶν adiecerunt, quod bellissimum additamentum ut apte caeteris adglutinaretur, homines docti inseruerunt articulum hodieque Thucydides scripsisse creditur: αἱ εἴκοσι νῆες (αἱ) ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν αὗται κατέπλεον.

Vitiosissime abundat vocabulum apud Thucydidem I. 52: οἱ δὲ — ἡσύχαζον ναυμαχίας οὐ διανοούμενοι ἄρχειν [ἑκόντες]. Quia nemo potest per rei naturam ἄρχειν ἄκων consequitur ἑκόντες locum suum tueri non posse. Quomodo autem invi-

tus ac nolens aliquis possit *prior* et *ultro* inire proelium? Τὸ ἄρχειν suapte natura est ἑκούσιον, ἄκοντες δέ τινες ἀμύνονται. Itaque nemo Graecorum verbo ἄρχειν huiuscemodi quid addit. Loquuntur omnes ut Pericles apud Thucyd. I. 144: πολέμου δὲ οὐκ ἄρξομεν, ἀρχομένους δὲ ἀμυνούμεθα, et Corinthii I. 53: ἀδικεῖτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολέμου ἄρχοντες, et Athenienses ibid. οὔτε ἄρχομεν πολέμου, ὦ ἄνδρες Πελοποννήσιοι, οὔτε τὰς σπονδὰς λύομεν, et alii passim.

Male habitus est locus Thucydidis I. 53: εἰ δ' ὑμῖν γνώμη ἐϛὶ κωλύειν τε ἡμᾶς ἐπὶ Κέρκυραν πλεῖν — καὶ τὰς σπονδὰς λύετε, ἡμᾶς τούσδε λαβόντες πρῶτον χρήσασθε ὡς πολεμίοις. Quis non sentit quam molestum sit τε verbo κωλύειν additum? Ubi dicitur κωλύειν τε necessario alter infinitivus et ipse pendens e γνώμη ἐϛὶν ὑμῖν sequi debet. Quamobrem Thucydidem suspicor ΛΤЄΙΝ scripsisse pro λύετε. Omnia enim habebunt optime sic scripta: εἰ δ' ὑμῖν γνώμη ἐϛὶ κωλύειν τε — καὶ τὰς σπονδὰς λύειν κτέ.

De multiplice interpolatione capitis 54 in superiore parte diximus.

Notabilis est scribarum error in libris Thucydidis I. 57, ubi pro Δ (id est τεσσάρων) dederunt δέκα in hisce: Ἀρχεϛράτου τοῦ Λυκομήδους μετ' ἄλλων δέκα ϛρατηγοῦντος. *Undecim* iam hi sunt Atheniensium ϛρατηγοί, quibus quinque alii accedunt cap. 61. Ἀθηναῖοι πέμπουσι — Καλλίαν τοῦ Καλλιάδου πέμπτον αὐτὸν ϛρατηγόν. Datur igitur optio minime dubia et anceps, utrum statuere malis illo anno pro decem ϛρατηγοῖς Athenis minimum fuisse *sedecim*, an corruptos esse libros et pro δέκα rescribendum esse Δ, id est τεττάρων.

Rectissime viri docti confoderunt emblema I. 58: in verbis: Ποτιδαιᾶται δὲ πέμψαντες μὲν καὶ παρ' Ἀθηναίους πρέσβεις, — ἐλθόντες δὲ καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα μετὰ Κορινθίων [ἔπρασσον] ὅπως ἑτοιμάσαιντο τιμωρίαν, — τότε δὴ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἀφίϛανται. Pessumdat omnem loci compositionem absurde interpositum verbum ἔπρασσον, quo remoto omnia aptissime

decurrunt. Fulcrum est orationi paulo longius protractae a Graeculis suppositum ex eo genere de quo supra saepius diximus. Sed non erat satis ineptum verbum ἔπρασσον expungere et parcere turpi additamento in verbis τότε δὴ [κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον] ἀφίςανται. Aptissime scripserat Thucydides τότε δὴ ἀφίςανται. Mirabor si quis inficeta verba κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον defendere et tueri conabitur.

Perveterem librorum Thucydidis corruptelam I. 61. palmaria emendatione Pluygersius sanavit. In omnibus libris est: ἀπανίςανται ἐκ τῆς Μακεδονίας καὶ ἀφικόμενοι ἐς Βέροιαν κἀκεῖθεν ἐπιςρέψαντες καὶ πειράσαντες πρῶτον τοῦ χωρίου καὶ οὐχ ἑλόντες ἐπορεύοντο κατὰ γῆν πρὸς τὴν Ποτίδαιαν. Latere in ЄΠΙϹΤΡЄΨΑΝΤЄϹ nomen oppidi, quod frustra Atheniensibus in eo itinere tentaverint, acutissime Pluygersius sensit repperitque Thucydidis manum: κἀκεῖθεν ἐπὶ Στρέψαν καὶ πειράσαντες κτἑ. de qua re diximus in *Nov. Lectt.* pag. 382.

Exime formam Ionicam ex Thucydide I. 71: ταχὺ πανθήσεται ὁ πόλεμος ἢν τὴν γῆν αὐτῶν τάμωμεν, namque Thucydides et Attici omnes constanter dicebant τέμωμεν. Τάμνω et ἔταμον cum compositis Herodotea sunt et Homerica.

Interpolatum est ἐβούλοντο apud Thucydidem I. 72. in his ἔδοξεν αὐτοῖς — δηλῶσαι περὶ τοῦ παντὸς — καὶ ἅμα τὴν σφετέραν πόλιν [ἐβούλοντο] σημῆναι ὅση εἴη δύναμιν. Nihil eo tibicine indigebat oratio apud Graecos, apud Graeculos ista nascebantur. Similiter in vicinia quum scripsisset Thucydides: νομίζοντες μᾶλλον ἂν αὐτοὺς ἐκ τῶν λόγων πρὸς τὸ ἡσυχάζειν τραπέσθαι, multis post Thucydidem saeculis futilis Graeculus de suo addidit ἢ πρὸς τὸ πολεμεῖν. Multis aliis locis μᾶλλον similes Graeculorum interpolationes elicuit, cuius rei unum exemplum ex prooemio huius libri expromam. Legitur I. 13: δυνατωτέρας δὲ γιγνομένης τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν χρημάτων τὴν κτῆσιν ἔτι μᾶλλον [ἢ πρότερον] ποιουμένης τὰ πολλὰ τυραννίδες ἐν ταῖς πόλεσι καθίςαντο. Nihil aliud dixit Thucydides quam hoc: δυνατωτέρας δὲ τῆς Ἑλλάδος γι-

γνομένης καὶ πλουσιωτέρας, sed pro πλουσιωτέρας exquisitius posuit τῶν χρημάτων τὴν κτῆσιν ἔτι μᾶλλον ποιουμένης, quibus pueriliter admodum adiicitur ἢ πρότερον. Eodem modo statim subiungit καὶ τῆς θαλάσσης μᾶλλον ἀντείχοντο, et eodem modo rem eandem retulerat I. 8: οἱ παρὰ θάλασσαν ἄνθρωποι μᾶλλον ἤδη τὴν κτῆσιν τῶν χρημάτων ποιούμενοι βεβαιότερον ᾤκουν. Quis aequo animo ferat additum hisce inficetum μᾶλλον [ἢ πρότερον], μᾶλλον ἤδη [ἢ πρότερον]? Μᾶλλον cum verbo τραπέσθαι arctissime coniungendum est, quemadmodum legitur I. 77: βουλόμενος αὐτοὺς ἐς τὸ πολεμεῖν μᾶλλον ὁρμῆσαι. Adde his ἢ εἰς τὸ ἡσυχάζειν et ridicula res erit non minus atque illic πρὸς τὸ ἡσυχάζειν μᾶλλον ἢ πρὸς τὸ πολεμεῖν.

Manifesto mendosa est Thucydidis oratio I. 74: ναῦς μέν γε ἐς τὰς τετρακοσίας ὀλίγῳ ἐλάσσους τῶν δύο μοιρῶν (παρεσχόμεθα), neque ulla est controversia quin τριακοσίας pro τετρακοσίας Thucydides scripserit, cuius rei et alia quaedam argumenta sunt et testimonia, quae attulit Donaldson in Praefat. p. VII. et quod τὰς δύο μοίρας Thucydides dixit praebuisse Athenienses. Nempe αἱ δύο μοῖραι, ut Latine *duae partes*, ita dicitur ut si *unam* addideris totum habeas, id est *duae partes* significat duas *tertias* ($\frac{2}{3}$), *quinque partes* quinque *sextas* ($\frac{5}{6}$), *novem partes* novem *decimas* ($\frac{9}{10}$), et sic in similibus omnibus. Sic dixit Plinius *Hist. Nat.* XXXIII. 3: *Librae autem pondus aeris imminutum bello Punico primo quum impensis resp. non sufficeret constitutumque ut asses sextantario pondere ferirentur. Itaque* quinque partes *factae lucri.* Asses qui *librales* fuerant (unciarum duodecim) facti sunt *sextantarii* (duarum unciarum), itaque *quinque partes* ($\frac{5}{6}$) factae lucri. Sic apud Cornelium Nepotem est in Timotheo cap 3: *damnatur Timotheus lisque eius aestimatur* centum talentis. — *Huius post mortem quum populum iudicii sui poeniteret multae* novem partes *detraxit et* decem talenta *Cononem filium eius ad muri quamdam partem reficiendam iussit dare.* Vides *novem partes* esse novem *decimas* ($\frac{9}{10}$), id est nonaginta talenta. Eodem modo loquitur Cicero in Verr. III. 19. § 49: *quid habet populare ratio tua quum ex provincia populi Romani*

aequam partem ($\frac{1}{2}$) *tu tibi sumseris atque populo Romano miseris? Quid, si* duabus partibus ($\frac{2}{3}$) *doceo te amplius frumenti abstulisse quam populo Romano misisse?* Verres *duas partes* sibi sumsisse arguitur, *tertiam* partem misisse populo. Iam olim talia non intelligebantur. Argumento esto locus Livii XXI. 40: *nisi creditis qui exercitu incolumi pugnam detrectavere, eos* duabus partibus *peditum equitumque in transitu Alpium amissis* [cum plures paene perierint quam supersunt] *plus spei nactos esse.* Perspicuum est nugatorem qui de suo addiderit, *cum plures paene perierint quam supersunt*, nesciisse quo sensu Latine *duae partes* peditum equitumque amissae esse dicerentur. Iam vero quum eodem sensu Graece *αἱ δύο μοῖραι* et *τὼ δύο μέρη* dicantur, apertum est haec poni in eo numero qui *in tres partes aequales dividi possit.* Itaque *ἐς τὰς τριακοσίας ὀλίγῳ ἐλάσσους τῶν δύο μοιρῶν* rectissime dicitur pro *ferme ducentas*, sed absurdum est dicere *ἐς τὰς τετρακοσίας*, id est *paulo pauciores quam naves* 266$\frac{2}{3}$.

Nunc mihi compara locum Demosthenis *περὶ τοῦ ϛεφάνου* p. 306, 22: *τῶν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων ἐκείνων ἀγωνισαμένων τριήρων τριακοσίων οὐσῶν τῶν πασῶν τὰς διακοσίας ἡ πόλις παρέσχετο καὶ οὐκ ἐλαττοῦσθαι νομίζουσα ἐπὶ τούτοις ἑωρᾶτο (αἰσχρὸν γάρ) ἀλλὰ τοῖς θεοῖς ἔχουσα χάριν εἰ κοινοῦ κινδύνου τοῖς Ἕλλησι περιϛάντος αὐτὴ διπλάσια τῶν ἄλλων εἰς τὴν ἁπάντων σωτηρίαν παρέσχετο*, cuius rei notitiam Demosthenem ex illo ipso Thucydidis loco traxisse, mihi quidem Donaldson facile persuadet, quamquam submiror eundem Luciano credere (*adversus indoctum* cap. 4) Demosthenem octies libros Thucydideos sua manu descripsisse. Est haec *παρεφθαρμένη* et *ἐψευσμένη* historiola, quales plurimae apud sequiores et impudenter fingebantur et temere inveniebant fidem.

Agnosces interstrepentem sciolum apud Thucydidem I. 87. in his: *ὅτῳ μὲν ὑμῶν — δοκοῦσι λελύσθαι αἱ σπονδαὶ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀδικεῖν ἀναϛήτω ἐς ἐκεῖνο τὸ χωρίον, — ὅτῳ δὲ μὴ* [*δοκοῦσιν*]*ἐς τὰ ἐπὶ θάτερα.* Recipiet locus Graecum colorem sic rescriptus: *ὅτῳ δὲ μή, ἐς τἀπὶ θάτερα.* Non tantum elegans, sed necessaria est apud Veteres haec ellipsis ex certa omnium loquendi consuetudine. Sciolus ne recte quidem

ellipsin explevit, namque ὅτῳ δὲ μὴ ita dicitur ut ex praecedentibus cogitando sit repetendum: ὅτῳ δὲ (δοκοῦσι) μὴ (λελύσθαι αἱ σπονδαὶ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι μὴ ἀδικεῖν).

In mendo cubat locus Thucydidis I. 90: ὁ μὲν ταῦτα διδάξας καὶ ὑπειπὼν τἆλλα ὅτι αὐτὸς τἀκεῖ πράξοι ᾤχετο. Unde pendet τἆλλα? Non potest aliunde quam ex πράξοι pendere. Verum sic neque suo loco collocatum est neque cum τἀκεῖ ullo modo componi potest. Dicendum enim sic necessario fuerat ὅτι αὐτὸς τἆλλα ἐκεῖ πράξοι. Suspicor veterem scripturam AMA primum in ΑΛΛΑ depravatam esse, deinde correctorem addidisse articulum. Optime habebit locus sic rescriptus ταῦτα διδάξας καὶ ὑπειπὼν ἅμα ὅτι αὐτός κτέ.

Receptum in verba Thucydidis scioli additamentum I. 96. sanam loci compositionem corrupit. In libris est: καὶ Ἑλληνοταμίαι τότε πρῶτον Ἀθηναίοις κατέστη ἀρχή, οἳ ἐδέχοντο τὸν φόρον. In ora libri annotatum ἀρχή ad Ἑλληνοταμίαι postquam in textum irrepsit perdidit omnia. Dici poterat ἡ τῶν Ἑλληνοταμιῶν ἀρχὴ κατέστη, sed quod nunc vulgatur nil habet Graecae compositioni simile. Expuncto semel ἀρχή reliqua sponte recipiunt pristinam formam: Ἑλληνοταμίαι τότε πρῶτον Ἀθηναίοις κατέστησαν, οἳ ἐδέχοντο τὸν φόρον.

Irrepsit frigida et inficeta annotatiuncula in verba Thucydidis I. 100: διεφθάρησαν ὑπὸ τῶν Θρᾳκῶν ξυμπάντων, οἷς πολέμιον ἦν τὸ χωρίον [αἱ Ἐννέα ὁδοὶ] κτιζόμενον. Talibus ne in margine quidem concedendus locus erat.

Compendium male expletum turpe mendum Thucydidi I. 110. affricuit in his: τὰ τῶν Ἑλλήνων πράγματα ἐφθάρη ἓξ ἔτη πολεμήσαντα. Quod est hoc loquendi genus τὰ τῶν Ἑλλήνων πράγματα πολεμεῖ? Scriptum erat olim de more tachygraphorum πολεμησᾶν, in quo inerat τὰ τῶν Ἑλλήνων πράγματα ἓξ — ἔτη πολεμησάντων. Simillimum vitium in libris est I. 120. ubi in τυχόντα et τυχόντων dissentiunt.

Duo verba spuria impediunt et onerant orationem Corinthiorum apud Thucydidem I. 120: *ὅ τε γὰρ δι' ἡδονὴν ὀκνῶν τάχιστ' ἂν ἀφαιρεθείη τῆς ῥᾳστώνης τὸ τερπνόν, δι' ὅπερ ὀκνεῖ* [*εἰ ἡσυχάζοι*]. *Ὀκνεῖν* dicitur is qui pacis dulcedine captus *bellum et arma sumere non vult:* itaque idem plane est *ὀκνεῖν* et *ἡσυχάζειν*. Unde consequitur verba *εἰ ἡσυχάζοι* vitiose abundare.

Simul vitium scripturae et additamentum deformant verba Thucydidis I. 120 haecce: *πολλὰ μὲν κακῶς γνωσθέντα ἀβουλοτέρων τῶν ἐναντίων τυχόντων κατωρθώθη, καὶ ἔτι πλείω, ἃ καλῶς δοκοῦντα βουλευθῆναι ἐς τοὐναντίον αἰσχρῶς περιέστη.* Primum ex aliis libris recipienda fuerat verissima scriptura *ἀβουλοτέρων τῶν ἐναντίων τυχόντα* pro *τυχόντων* (*nacta* adversarios inconsultiores), deinde delendum pronomen *ἅ*, ut sit: *καὶ ἔτι πλείω καλῶς δοκοῦντα βουλευθῆναι ἐς τοὐναντίον περιέστη*, nam *αἰσχρῶς* quoque utpote cum rei natura pugnans locum tueri non potest. Opponuntur inter se *κατορθωθῆναι* et *ἐς τοὐναντίον περιστῆναι*. Quae prudenti consilio suscepta sunt possunt *successu carere*, sed nullam umquam *turpitudinem* suis auctoribus afferre possunt.

Evidens scioli emblema irrepsit apud Thucydidem I. 126: *καθεζομένους δέ τινας καὶ ἐπὶ τῶν σεμνῶν θεῶν* [*ἐν τοῖς βωμοῖς*] *ἐν τῇ παρόδῳ διεχρήσαντο.* Quicumque meminerit notissimi loci apud Aristophanem in *Equitibus* vs. 1311 sq.

ἢν δ' ἀρέσκῃ ταῦτ' Ἀθηναίοις καθῆσθαί μοι δοκεῖ.
εἰς τὸ Θησεῖον πλεούσας ἢ 'πὶ τῶν σεμνῶν θεῶν,

non dubitabit quin spuria sint verba *ἐν τοῖς βωμοῖς*, quae primus omnium Dobraeus, deinde Donaldson expungenda esse perspexerunt.

Nullo modo abesse potest *ἂν* apud Thucydidem I. 127: *νομίζοντες ἐκπεσόντος αὐτοῦ ῥᾷον σφίσι προχωρεῖν τὰ ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων.* In deterioribus libris *προχωρήσειν* correctum est, sed Attici *προχωρήσεσθαι* solebant dicere, itaque leniore usus remedio scribe *ῥᾷον* (*ἂν*) *σφίσι προχωρεῖν.* *Ἂν* non minus necessarium est quam in iis quae continuo sequuntur: *οὐ μέντοι ἤλπιζον παθεῖν ἂν αὐτὸν τοῦτο.*

Pueriliter interpolata sunt verba Thucydidis I. 128: Βυζάντιον γὰρ ἑλὼν — (εἶχον δὲ Μῆδοι αὐτὸ καὶ βασιλέως προσήκοντές τινες καὶ ξυγγενεῖς, οἳ ἑάλωσαν ἐν αὐτῷ) τότε τούτους οὓς ἔλαβεν ἀποπέμπει βασιλεῖ. Proponam locum quemadmodum mihi a Thucydide profectus esse videtur: εἶχον δὲ Μῆδοι αὐτὸ καὶ βασιλέως προσήκοντες καὶ ξυγγενεῖς εἰσὶν οἳ ἑάλωσαν ἐν αὐτῷ. Perperam dicitur: „*tenebant Byzantium Persae et Regis quidam cognati.*" Thucydides nil nisi hoc dicere potuit: „*cepit Pausanias Byzantium, quam urbem barbari tenebant, et cognati quidam regis in ea capti sunt.*" E vera lectione ξυγγενεῖς εἰσὶν οἳ pro ξυγγενεῖς τινές proclivi errore excidit εἰσίν. Hinc nata vulgata lectio est. Quis nunc ferre poterit verba οὓς ἔλαβεν inepte addita? Perinde est quasi Latine dicas: *Regis cognatos quosdam cepit Pausanias quos* [a se captos] *ad Regem remisit.*

De verbis interpolatis in regia ad Pausaniam epistola I. 129 ἐκ Βυζαντίου diximus ad Hyperidis λόγον ἐπιτάφιον. Regis erat scribere τῶν ἀνδρῶν οὕς μοι πέραν θαλάσσης ἔσωσας κεῖταί σοι εὐεργεσία ἐν τῷ ἡμετέρῳ οἴκῳ ἐσαεὶ ἀνάγραπτος, ludi magistri autem addere post πέραν θαλάσσης verba ἐκ Βυζαντίου, sed utrumque coniungere πέραν θαλάσσης ἐκ Βυζαντίου nemini umquam in mentem potuit venire.

Non est Graeca oratio quae legitur I. 131. de Pausania: καὶ καθίστησιν ἑαυτὸν ἐς κρίσιν τοῖς βουλομένοις περὶ αὐτὸν ἐλέγχειν. Ut Graeca fiat facili negotio efficies inserto articulo τοῖς βουλομένοις (τὰ) περὶ αὐτὸν ἐλέγχειν.

Interpretamentum genuinae lectioni appositum est apud Thucydidem I. 136. in verbis Themistoclis ad Admetum: ἐκεῖνον δ' ἂν εἰ ἐκδοίη αὐτὸν — σωτηρίας ἂν [τῆς ψυχῆς] ἀποστερῆσαι. Utrumque rectissime dicitur ἀποστερεῖν τινὰ σωτηρίας et τῆς ψυχῆς ἀποστερεῖν τινά, sed non possunt haec coalescere in unum.

In sequenti cap. 137. vitiosa forma attendentem offendet in his: πειθομένῳ δ' αὐτῷ χάριν ἀπομνήσεσθαι ἀξίαν. For-

ma μνήσομαι, ut aoristus ἐμνησάμην, μνῆσαι, μνησάμενος cet., Epicis poëtis relinquenda. Attici dicebant μεμνήσομαι, ut πεπράσομαι, βεβλήσομαι, κεκλήσομαι, τετμήσομαι, εἰρήσομαι, multaque eiusdemmodi, quamobrem Thucydidi ἀπομεμνήσεσθαι est restituendum.

Ineptissimum Graeculi additamentum vitiat locum Thucydidis I. 137: γράψας τὴν ἐκ Σαλαμῖνος προάγγελσιν τῆς ἀναχωρήσεως καὶ τὴν τῶν γεφυρῶν [ἣν ψευδῶς προσεποιήσατο] τότε δι' αὐτὸν οὐ διάλυσιν. Memini me de eo loco annotasse ad Hyperidem. Fraus undique perpluit: neque enim προσποιεῖσθαι recte in ea re dicitur, multoque etiam minus ψευδῶς προσποιεῖσθαι, ut illic admonuimus. Accedit quod, etiamsi oratio nihil reprehensionis haberet, res ipsa scioli fraudem arguit. Revera enim Themistocles auctor fuerat Graecis ne pontes in Hellesponto rescinderent, ἀποθήκην μέλλων ποιήσεσθαι ἐς τὸν Πέρσεα, ἵνα, ἢν ἄρα τί μιν καταλαμβάνῃ πρὸς Ἀθηναίων πάθος, ἔχῃ ἀποστροφήν· τάπερ ὦν καὶ ἐγένετο, ut scribit Herodotus VIII. 109. fin. Itaque Themistocles non *simulavit*, non *mentitus est* sua opera factum esse ne pontes in Hellesponto rescinderentur, sed illa ipsa re demonstraverat esse se τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστον εἰκαστήν (Thucyd. I. 138). Dederat enim operam ut verissime id ipsum ad regem scribere posset.

Semper mihi vehementer de vitio suspecta fuit vulgata Thucydidis scriptura I. 138. de Themistocle: ταύτης γὰρ ἦρχε τῆς χώρας δόντος βασιλέως αὐτῷ Μαγνησίαν μὲν ἄρτον (ἣ προσέφερε πεντήκοντα τάλαντα τοῦ ἐνιαυτοῦ), Λάμψακον δὲ οἶνον (ἐδόκει γὰρ πολυοινότατον τῶν τότε εἶναι), Μυοῦντα δὲ ὄψον. Quae sit horum verborum sententia neminem fugere potest. Vertit Latine Cornelius Nepos in Themistocle cap. 10: "*Namque hanc urbem* (Magnesiam) *ei rex donarat his quidem verbis, quae ei panem praeberet (ex qua regione quinquaginta talenta quotannis redibant); et Lampsacum unde vinum sumeret; et Myunta, ex qua obsonium haberet.*" Sed quis sanus in animum inducat Graece dici βασιλεὺς τῷ Θεμιστοκλεῖ ἔδωκε Μαγνησίαν ἄ ρ τ ο ν eo sensu, *rex Themistocli dedit Ma-*

gnesiam unde panem sumeret? Si nullus alius superesset locus unde certo cognosceremus qua forma loquendi in hac ipsa re Graeci uterentur perfacile id ex communi analogia rei eiusdem in privata Graecorum vita colligi et reperiri potuisset, veluti e loco qualis est Aristophanis in *Pluto* vs. 982:

ἀλλ' ἀργυρίου δραχμὰς ἂν ᾔτησ' εἴκοσιν
εἰς ἱμάτιον, ὀκτὼ δ' ἂν εἰς ὑποδήματα.

Constat autem hac ipsa forma Graecos constanter uti de oppidorum et agrorum fructibus reditibusque a rege Persarum in certum usum alicui donatis, διδόναι εἰς οἶνον, εἰς ἄρτον similiaque, quod dicendi genus retinuit Cicero de eadem re dicens in Verrem III. 33: *solere aiunt barbaros reges Persarum ac Syrorum — uxoribus civitates attribuere hoc modo: haec civitas mulieri redimiculum praebeat, haec in collum, haec in crines.* Comparandus cum his Xenophontis locus in *Anabasi* I. IV. 9: αἱ δὲ κῶμαι ἐν αἷς ἐσκήνουν Παρυσάτιδος ἦσαν εἰς ζώνην δεδομέναι. De ipso Themistocle civitatibusque ei attributis audi Athenaeum I. p. 29 F: Θεμιστοκλῆς ὑπὸ βασιλέως ἔλαβε δωρεὰν τὴν Λάμψακον εἰς οἶνον, Μαγνησίαν δ' εἰς ἄρτον, Μυοῦντα δ' εἰς ὄψον, Περκώτην δὲ καὶ τὴν Παλαίσκηψιν εἰς στρωμνὴν καὶ ἱματισμόν, et Plutarchum in Themistocle cap. 29: Πόλεις δ' αὐτῷ τρεῖς μὲν οἱ πλεῖστοι δοθῆναι λέγουσιν εἰς ἄρτον καὶ οἶνον καὶ ὄψον Μαγνησίαν καὶ Λάμψακον καὶ Μυοῦντα· δύο δ' ἄλλας προστίθησιν ὁ Κυζικηνὸς Νεάνθης καὶ Φανίας Περκώτην καὶ Παλαίσκηψιν εἰς στρωμνὴν καὶ ἀμπεχόνην. Antiquissimum huius locutionis exemplum apud Herodotum reperitur II. 98: ἡ Ἄνθυλλα ἐοῦσα λογίμη πόλις ἐς ὑποδήματα ἐξαίρετος δίδοται τοῦ αἰεὶ βασιλεύοντος Αἰγύπτου τῇ γυναικί. Non erat autem haec Aegyptiaca consuetudo, sed Persica, quamobrem Herodotus continuo addidit: τοῦτο δὲ γίγνεται ἐξ ὅσου ὑπὸ Πέρσῃσι ἐστὶ Αἴγυπτος. Miscet omnia memoriter haec referens Athenaeus p. 33 F. ubi commemorat Ἄντυλλαν πόλιν οὐ μακρὰν οὖσαν Ἀλεξανδρείας, ἧς τοὺς φόρους οἱ τότε βασιλεῖς Αἰγύπτιοί τε καὶ Πέρσαι ταῖς γαμεταῖς ἐδίδοσαν εἰς ζώνας. Reddendum est eadem loquendi forma Diodoro Siculo I. 52: τὴν δὲ ἐκ τῆς λίμνης ἀπὸ τῶν ἰχθύων γινομένην πρόσοδον ἔδωκε τῇ γυναικὶ πρὸς μύρα καὶ τὸν ἄλλον καλλωπισμόν, ubi εἰς μύρα verum videtur. Ergo Thucydides quoque

sic scripserat Μαγνησίαν μὲν (ἐς) ἄρτον — Λάμψακον δ' (ἐς) οἶνον — Μυοῦντα δ' (ἐς) ὄψον, et nescio quo pacto necessaria praepositio intercidit. Ne quid dissimulem Strabo in suo libro non videtur ἐς additum vidisse; nam sine controversia e Thucydide sumsit quae refert p. 636 Cas. Μυοῦς μία τῶν Ἰάδων τῶν δώδεκα —. ταύτην ὄψον λέγεται Θεμιςοκλεῖ δοῦναι Ξέρξης, ἄρτον δὲ Μαγνησίαν, οἶνον δὲ Λάμψακον, sed ne dicam hanc componendi rationem cum Graecitatis usu pugnare, uni Straboni plures opponas alios, qui omnes sua a Thucydide sumserunt et recte εἰς ἄρτον cet. servaverunt. Vidimus iam Plutarchi testimonium et Athenaei. Tertium illis accedit e perdocto Scholio ad Aristophanis *Equites* vs. 84. φυγὼν (Themistocles) ἧκε πρὸς Ἀρταξέρξην καὶ Μηδικὴν φωνὴν μαθὼν ἐδίδαξεν αὐτὸν πῶς ἔσωσε τὸν πατέρα Ξέρξην μὴ συγχωρήσας τοῖς Ἕλλησι διαλῦσαι τὰ ἐπὶ Σηςοῦ καὶ Ἀβύδου διαζεύγματα. ἐφ' οἷς εὐχαριςήσας ὁ βασιλεὺς δωρεῖται αὐτῷ τρεῖς πόλεις, Μαγνησίαν εἰς σῖτον, Λάμψακον εἰς οἶνον, Μυοῦντα εἰς ὄψα, ὡς δὲ Νεάνθης καὶ Περκώτην εἰς ςρωμνὴν καὶ Παλαίσκηψιν εἰς ςολήν, quae praeter ultima ex Thucydide omnia depromta esse vides. Eadem ab eódem sumsit fabulosis quibusdam aliunde admixtis Diodorus Siculus XI. 57: ἐδωρήσατο δ' αὐτῷ καὶ πόλεις τρεῖς πρὸς διατροφὴν καὶ ἀπόλαυσιν εὐθέτους· Μαγνησίαν μὲν τὴν ἐπὶ τῷ Μαιάνδρῳ πλεῖςον τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν πόλεων ἔχουσαν σῖτον εἰς ἄρτους· Μυοῦντα δὲ εἰς ὄψον ἔχουσαν θάλατταν εὔϊχθυν· Λάμψακον δὲ ἀμπελόφυτον ἔχουσαν χώραν πολλὴν εἰς οἶνον. Totus etiam in ea re a Thucydide pendet Plutarchus in libello περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου τύχης ἢ ἀρετῆς p. 328 F. ita scribens: εἶπε Θεμιςοκλῆς ὁπηνίκα φυγὼν ἔτυχε δωρεῶν μεγάλων παρὰ βασιλέως καὶ τρεῖς πόλεις ὑποφόρους ἔλαβε τὴν μὲν εἰς σῖτον, τὴν δ' εἰς οἶνον, τὴν δ' εἰς ὄψον Ὦ παῖδες, ἀπωλόμεθ' ἂν εἰ μὴ ἀπωλόμεθα. His omnibus in locis ut nemini umquam venerit in mentem praepositionem εἰς commode posse omitti, sic apud Thucydidem quoque, unde omnia haec manaverunt, praepositionem abesse non posse apertum est.

Notavimus verbo iam antea apud Thucydidem I. 140. in verbis: ὑμῶν δὲ μηδεὶς νομίσῃ περὶ βραχέος ἂν πολεμεῖν, εἰ τὸ

Μεγαρέων ψήφισμα μὴ καθέλοιμεν, ὅπερ μάλιςα προὔχονται [εἰ καθαιρεθείη μὴ ἂν γίγνεσθαι τὸν πόλεμον], expungenda esse illa verba quae uncinis inclusimus: ὅπερ μάλιςα προὔχονται referuntur ad ea quae proxime praecedunt. Si ὅπερ ad solum τὸ Μεγαρέων ψήφισμα fuisset referendum Thucydides necessario alia verborum compositione uti debuisset neque inter ὅπερ εἰ καθαιρεθείη absurdissime interposuisset μάλιςα προὔχονται. Annotatiuncula manavit e vicino loco cap. 139 ἐνδηλότατα προὔλεγον τὸ περὶ Μεγαρέων ψήφισμα καθελοῦσι μὴ ἂν γίγνεσθαι πόλεμον, ubi rectissime πόλεμον, non τὸν πόλεμον, scriptum est. Est operae pretium audire quid de illo Thucydidis loco ex antiqua λέξει descripserit Photius in v. Προὔχοντο:· προέβαλον· οὕτως καὶ Θουκυδίδης ἐχρήσατο ἐν ά ἱςοριῶν λέγων εἰ τὸ Μεγαρέων ψήφισμα μὴ καθέλοιμεν, ὅπερ μάλιςα προὔχονται· ἀντὶ τοῦ προβάλλουσι, προτείνουσιν. Manifesto non legit in suo libro verba insiticia et ὅπερ μάλιςα προὔχονται recte interpretatus est. Caeterum scribe Προὔχοντο: προέβαλλον, est enim glossa Homerica προὔχοντο ex Odyss. Γ. 8, Attici προείχοντο vel προΐσχοντο dicebant.

Manifesta tenetur interpolatio in Periclis oratione apud Thucydidem I. 143: τὰ δὲ ἡμέτερα (ἔμοιγε δοκεῖ) τούτων τε ὧνπερ ἐκείνοις ἐμεμψάμην ἀπηλλάχθαι καὶ ἄλλα οὐκ ἀπὸ τοῦ ἴσου [μεγάλα] ἔχειν. Noto usu οὐχ ὁμοῖος, οὐδὲν ὁμοῖος, οὐχ ὁμοίως, οὐκ ἐξ ἴσου, οὐκ ἀπὸ τοῦ ἴσου accipiuntur sic ut *non similis* in Virgiliano:

Post mihi non simili *poena commissa luetis.*

ubi *non simili* est *multo graviore* poena. Itaque οὐκ ἀπὸ τοῦ ἴσου ἔχειν est πλείω καὶ μείζω ἔχειν, unde consequitur non tantum μεγάλα supervacuum esse et inepte abundare sed salva Graecitate ne addi quidem potuisse. Miror Interpretes, qui apte conferentes vicina οὐκέτι ἐκ τοῦ ὁμοίου ἔςαι rectissime interpretantur μείζων βλάβη ἔςαι, et οὐκ ἴσον (IV. 87.) pro μεῖζον positum agnoscunt, tamen μεγάλα additum retineri posse arbitrantur.

Nihil esse quod stomachum moveat iis quibus Codicum

lectiones utcumque defendere aut excusare mos est, luculenter ostendit locus Thucydidis I. 144. ubi Pericles civibus suis auctor est ut Lacedaemoniorum legatis in hunc modum respondeant: *τάς τε πόλεις ὅτι αὐτονόμους ἀφήσομεν — ὅταν κἀκεῖνοι ταῖς αὑτῶν ἀποδῶσι πόλεσι μὴ σφίσι [τοῖς Λακεδαιμονίοις] ἐπιτηδείως αὐτονομεῖσθαι.* Spernitur prudentissimum Valckenaerii iudicium ad Herod. V. 92. fin. absurdum additamentum expungentis, namque sic „*sexcenta alia eiusmodi apud Thucydidem delenda esse.*" Ergo inficetae Graeculorum interpolationes singulis locis servandae erunt et fovendae, quoniam passim alibi eadem grassata labes contaminavit scripta antiquorum. Satius aliquanto me iudice erit singulos locos excutere *μή τι σαθρὸν φθέγγονται* et sicubi quid legatur quod non tantum summis illis scriptorum ingeniis indignum sit sed etiam in mediocri scriptore non ferendum, commode recordari quam pessime corruptis et interpolatis Codicibus utamur. Ecquis aequo animo ferre posset si apud Thucydidem legeretur: *ὅταν κἀκεῖνοι οἱ Λακεδαιμόνιοι ταῖς αὑτῶν ἀποδῶσι πόλεσι κτἑ.*? Nemo hercle. Atqui minus etiam pronomen *σφίσιν* admittit hanc nominis adiectionem quam praecedens pronomen *ἐκεῖνοι.* Facile senties, si esset ullus nomini locus, illi pronomini, non huic, adiiciendum nomen fuisse. Nunc absurdum est illi addere istud, et absurdius etiam quod vulgatur. Quid, si ne Graeculus quidem vulgatae scripturae ineptias devorare potuit. Laudavit iam Valckenaerius hoc Scholion: *οἶμαι τὸ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἁμάρτημα τοῦ γραφέως ἐνθέντος τῷ κειμένῳ ὅπερ ἦν ἑρμηνεία τοῦ σφίσιν ἔξωθέν τινι πρότερον ἐπιτεθεῖσα.* Rectissime, quisquis fuit, ita iudicavit. Praeclarum vero Interpretum genus illud fuit, quibus istiusmodi *ἑρμηνεῖαι* debentur, quique ubi *οἱ μέν* aut *οἱ δέ* legebatur aut *ὑμεῖς* aut *σφίσι* sedulo annotabant eorum nomina, quo ea pronomina referebantur, et sic Thucydidem (si Musis placet) interpretabantur! Scatent hodieque Scholia quae circumferuntur in Thucydidem annotatiunculis eiusdem farinae, quarum complusculae, ut ille ait, *ἐνετέθησαν τῷ κειμένῳ ἁμαρτήματι τοῦ γραφέως*, et reperiunt etiamnunc vindices et assertores. Hoc ipsum absonum emblema *τοῖς Λακεδαιμονίοις* impigre a nonnullis ab omni Criticorum iniuria

defenditur. Composuit Poppo in *Prolegomenis* ad Thucydidem I. p. 205. locos quosdam Thucydidis ubi „*pronominibus explicandi causa subiiciuntur nomina propria, de quibus illa dicta sunt.*" et in his primum posuit hunc ipsum: *μὴ σφίσι τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐπιτηδείως αὐτονομεῖσθαι.* Non modo istis nihil offenditur, sed „*propius etiam ad Homeri sermonem accedere*" talia iudicat. Non sunt nobis, qui foedas librorum interpolationes concoquere non possumus, huiusmodi dissensiones aut magnopere extimescendae aut ferendae iniquius. Qui talia sentire non possunt, iis semper surdis fabulam narrabimus. Apud Posidippum Athenaei p. 661 F. coquus coquum reprehendit *ὡς οὐκ ἔχει ῥῖνα κριτικὴν πρὸς τοὖψον.* Eodem modo homines eruditos reprehendas *ὡς οὐκ ἔχουσι ῥῖνα κριτικὴν πρός τε τὰ τῶν γραφέων ἁμαρτήματα καὶ τὰ τῶν σχολιαστῶν παρεμβλήματα.* Sed nihil est quod istis id vitio vertas. Calamitas est homini erudito, non culpa, si minus iudicio valet *καὶ κρίνειν οὐκ ἐπίσταται.* Itaque nolim inclementius accipere si qui ad claram lucem mihi caecutire videntur. In his quoque suo quisque utatur iudicio. Quod verum est praevalebit, postquam longa dies opinionum commenta deleverit. Memini quum me talia vehementius commoverent. Non poenitet me eorum quae nonnumquam aetate fervidior paulo calidius pronuntiavi; neminem enim laedere aut vexare umquam mihi fuit propositum, sed nunc me aliquanto placidiorem sentio esse et impense mihi placent quae Peerlkampius et Eichstaedius inter se scripserunt, nuperrime repetita in secunda Horatii Peerlkampiani editione. Imprimis mihi vehementer probantur quae scripsit Peerlkampius pag. XXXII. „*ipse expertus cognovi quam difficile sit in scribendo semper esse tam facilem, moderatum et amicum, ut numquam postea aliquid mutatum velles. Mitius profecto omnes sentimus quam interdum scribimus, disputandi calore incensi: eoque minus huic calori resistimus, quia quasi soli loquimur, nec vocem adversarii praesentem veremur.*" Haec omnia planissime ex animi mei sententia scripta sunt faciamque quantum potero ut eorum semper in scribendo disputandoque meminerim, sed quamquam propterea dissentientes a me et etiam acrius acerbiusque me oppugnantes lenissimo animo feram, neque ipse facile quid-

quam in eos asperius dicam aut iniquius de iis existimabo, tamen nihilo minus quam antea eorum opiniones improbabo reiiciamque. Nihil me iudice minus verum est quam quod Poppo affirmat Thucydidem „*propius etiam ad Homeri sermonem accedere*" ubi otiosa et frigida et insulsa additamenta offendunt et enecant eos qui aurem habent elegantissimae Veterum compositioni assuefactam et longo legendi usu exercitatam et subactam. Quemadmodum illo loco, de quo diximus, *τοῖς Λακεδαιμονίοις* ad *σφίσι* pueriliter est interpolatum, sic in Brasidae oratione IV. 114: *οὐδ' ἂν σφῶν πειρασαμένους αὐτοὺς [τῶν Λακεδαιμονίων] δοκεῖν ἧσσον — εὔνους ἂν σφίσι γενέσθαι*, sine ulla dubitatione *τῶν Λακεδαιμονίων* ex ora libri irrepsit idque in alienissimam sedem. Non minus certum et manifestum est in Alcibiadis ad Tissaphernem oratione VIII. 46. *οὐκ εἰκὸς εἶναι Λακεδαιμονίους ἀπὸ μὲν σφῶν [τῶν Ἑλλήνων] ἐλευθεροῦν νῦν τοὺς Ἕλληνας, ἀπὸ δ' ἐκείνων [τῶν βαρβάρων] — μὴ ἐλευθερῶσαι*, ubi futurum repone *ἐλευθερώσειν*. Primus omnium Valckenaerius ad Herod. l. l. eiecit *τῶν Ἑλλήνων* et *τῶν βαρβάρων*, cuius iudicium alii sequuntur, alii improbant. Nemo omnium cogitasse videtur quam absurde dicerentur Lacedaemonii *ἐλευθεροῦν τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων*. *Σφῶν* est *τῶν Ἀθηναίων*, ut res ipsa loquitur et loquendi consuetudo confirmat. Alcibiades ipse cum Tissapherne ita egerat: *οὐκ εἰκὸς Λακεδαιμονίους ἀπὸ μὲν ἡμῶν ἐλευθεροῦν νῦν τοὺς Ἕλληνας, ἀπὸ δὲ ὑμῶν μὴ ἐλευθερώσειν*. Ubi haec in orationem indirectam convertuntur necessario *ἡμεῖς* in *σφεῖς* convertitur et *ὑμεῖς* in *ἐκεῖνοι*. Quomodo igitur emblema tueberis quod non tantum insulsissimum est, sed etiam aperte cum loci sententia pugnat? Praeterea tollitur difficultas, quam acute movit Bauerus, caeteri verbis elevarunt magis quam removerunt. Quomodo enim Alcibiades cum Tissapherne sic agens Persas potuit *τοὺς βαρβάρους* appellare? Respondent, omnes, qui Graeci non sint, *etiam sine reprehensione* barbaros dici. Esto: careat nomen reprehensione, sed non caret contemtu ac despectione, et si quis credit Alcibiadem comiter et benigne cum Tissapherne agentem dicere potuisse *ὑμεῖς οἱ βάρβαροι*, nondum satis urbanitatem Atticam cognovit.

Addam unum locum ex iis qui Popponi videntur „*ad Homeri sermonem propius accedere*," sed mihi ex verbis Thucydidis et sciolorum conflati contaminatique esse. Nicias dicitur VII. 8. misisse Athenas nuntios cum litteris: καὶ οἱ μὲν ᾤχοντο φέροντες οὓς ἀπέστειλε τὰ γράμματα καὶ ὅσα ἔδει αὐτοὺς εἰπεῖν. Numquam dubitavi quin aliquid in iis verbis Graeculi designaverint, et vix capio quomodo quis ea sic ab ipso Thucydide scripta esse possit inducere in animum. Simplicissimum olim visum est molesta verba οὓς ἀπέστειλεν eliminare, sed meliora me nuper Pluygersius meus docuit, qui olim obliteratam veram lectionem ἅ τ' ἐπέστειλε sollerter elicuit, qua semel reperta perspicuum est quomodo quis τὰ γράμματα de suo addiderit.

Revertor ad Thucydidis locum unde huc degressus sum I. 144. ubi in Periclis oratione vetus mendum delitescit in his: νῦν δὲ τούτοις ἀποκρινάμενοι ἀποπέμψωμεν κτέ. Requirit enim loquendi usus ut τούτους pro τούτοις substituatur: „*nunc* hosce (Spartanorum legatos) *responso dato dimittamus*," non *hisce*. Namque in talibus pronomen *bis* addendum, semel verbo, semel participio, semel tantum ponitur omittiturque necessario illud in quo minus est ponderis. Dicendum erat νῦν δὲ τούτους ἀποπέμψωμεν ἀποκρινάμενοι αὐτοῖς ὅτι κτέ. Sed omittitur omni vi destitutum αὐτοῖς, quo facto scribae quum τούτους ἀποκρινάμενοι ἀποπέμψωμεν non satis caperent pronomen vicino participio accommodarunt.

Unum locum ex ultimo libro primo addam. Legitur I. 146: ἐπεμίγνυντο δ' ὅμως ἐν αὐταῖς καὶ παρ' ἀλλήλους ἐφοίτων ἀκηρύκτως μέν, ἀνυπόπτως δ' οὔ. Ecquid discriminis esse dices inter ἐπεμίγνυντο et ἐφοίτων παρ' ἀλλήλους? Nihil, ut opinor, namque est prorsus idem, nisi quod ἐπιμίγνυσθαι (et nonnumquam ἐπιμιγνύναι) et ἐπιμίσγειν et ἐπιμίσγεσθαι et ἐπιμιξία et ἐπιμιξίᾳ χρῆσθαι πρὸς ἀλλήλους propria in ea re verba sunt, et φοιτᾶν commune verbum est et tralaticium. Thucydides I. 2: οὐδὲ ἐπιμιγνύντες ἀδεῶς ἀλλήλοις οὔτε κατὰ γῆν οὔτε διὰ θαλάσσης, et IV. 118: μὴ ἐπιμισγομένους μήτε ἡμᾶς πρὸς αὐτοὺς μήτε αὐτοὺς πρὸς ἡμᾶς, et I. 13: τῶν

Ἑλλήνων — παρ' ἀλλήλους ἐπιμισγόντων, et aliis locis. Suspicor igitur dedisse Thucydidem ἐπεμίγνυντο δ' ὅμως ἐν αὐταῖς παρ' ἀλλήλους κτἑ. et in ora libri adscriptum olim ἐφοίτων insinuasse sese in orationem contextam, quo facto καί adglutinatum est. Prorsus eodem modo locutus est Thucydides in libri II. initio: Ἄρχεται δὲ ὁ πόλεμος ἐνθένδε ἤδη, — ἐν ᾧ οὔτε ἐπεμίγνυντο ἔτι ἀκηρυκτὶ παρ' ἀλλήλους καταςάντες τε ξυνεχῶς ἐπολέμουν.

Ad eundem modum reliquos Thucydidis libros ubi quid dabitur otii scribarum mendis et sciolorum emblematis liberare conabor.

C. G. Cobet.

AD CLEMENTEM ALEXANDRINUM.

(Continuantur e Mnemosynes vol. XI. *p.* 336.)

Notare iuvat pervulgatum in libris MSS. errorem, cuius exemplum video apud Clementem p. 87 Sylb. (235 Pott.): τοὺς δὲ λευκοὺς καὶ οὐ νόθους τὰ ἔνδον λευκαῖς καὶ ἀπεριέργοις ἁρμοδιώτατον ἐσθήσεσι χρῆσθαι. Verum est ἐσθῆσι pro ἐσθήσεσι, sed solent scribae dativum ἐσθῆσι sic depravare, unde multorum natus error est ἔσθησιν pro ἐσθῆτα Graecum esse opinantium. In eorum numero est Thomas (qui Magister dicitur, sed fere semper magistro ipse indiget) p. 370: ἐσθὴς εὕρηται παρὰ λογογράφοις καὶ ἔσθημα, τὸ δὲ ἔσθησις παρὰ ποιηταῖς. Magister ille etiamnunc a discipulis meliora docendus est: ἐσθής legitur apud scriptores omne genus, ἔσθημα Tragicorum est, et ἔσθησις pro ἐσθής nemo dixit umquam neque poëta neque alius quisquam. Scribae identidem probae formae dativi ЄCΘHCI vitiosam ἐσθήσεσι substituunt de suo,